

Mimmu Sulkanen, Julia Kuusiholma-Linnamäki,
Maarit Alasuutari, Lotta Saranko & Marja-Kristiina Lerkkanen

KAKSIVUOTISEN ESIOPETUKSEN KOKEILUN SEURANNAN JA ARVIOINNIN TULOKSIA 2021–2022

Osaraportti 1: Kokeiluasiakirjojen laadinta,
arviointi ja käyttöönotto

JYU REPORTS 21

**Mimmu Sulkanen, Julia Kuusiholma-Linnamäki,
Maarit Alasuutari, Lotta Saranko & Marja-Kristiina Lerkkanen**

KAKSIVUOTISEN ESIOPETUKSEN KOKEILUN SEURANNAN JA ARVIOINNIN TULOKSIA 2021-2022

**Osaraportti 1: Kokeiluasiakirjojen laadinta,
arviointi ja käyttöönotto**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2023

Copyright © 2023, by University of Jyväskylä

This is a printout of the original online publication.

Permanent link to this publication: <http://urn.fi/URN:ISBN:>

ISBN 978-951-39-9608-6 (PDF)

URN:ISBN:978-951-39-9608-6

ISSN 2737-0046

DOI: 10.17011/jyureports/2023/21

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY 4.0).

TIIVISTELMÄ

Mimmu Sulkanen, Julia Kuusiholma-Linnamäki, Maarit Alasuutari, Lotta Saranko & Marja-Kristiina Lerkkanen. 2023. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 1: Kokeiluasiakirjojen laadinta, arviointi ja käyttöönotto. 82 sivua. ISBN 978-951-39-9608-6 (verkkojulkaisu).

Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttama kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu käynnistyi elokuussa 2021. Tämä raportti on osa kokeilun seuranta- ja arviointia. Sen tulokset perustuvat kahteen keväällä 2022 toteutettuun kyseilytutkimukseen: kuntakyselyyn ja opettajakyselyyn. Kyselyissä tarkasteltiin valtakunnallisten kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa sekä kuntien paikallisten kokeiluopetussuunnitelmien laadintaa ja toimeenpanoa toimintakaudella 2021–2022. Lisäksi tarkasteltiin, miten varhaiskasvatusjohtajat ja opettajat arvioivat kyseisten kokeiluasiakirjojen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä kuinka työnantaja oli tukenut henkilökunnan perehtymistä kokeiluasiakirjoihin. Kuntakyselyyn vastasi 120 kuntien varhaiskasvatuksesta vastaavaa viranhaltijaa ja opettajakyselyyn 872 viisivuotiaiden esiopetus- ja varhaiskasvatusryhmien vastaavaa varhaiskasvatuksen opettajaa.

Enemmistö varhaiskasvatusjohtajista ja opettajista koki, että kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun käynnistämiseen oli ollut liian vähän aikaa. Tämä heijastui paikallisen kokeiluopetussuunnitelman käyttöönottoon. Enemmistö kokeilyryhmien opettajista arvioi kokeiluopetussuunnitelman käyttöönoton sujuneen ryhmässään vain kohtalaisesti tai huonosti. Huonosti sujunutta käyttöönottoa perusteltiin kokemuksella kiireestä, ajanpuutteesta sekä henkilökunnan vaihtuvuudesta ja joissakin tapauksissa puutteellisella muutosjohtamisella. Varhaiskasvatusjohtajat arvioivat, että kokeiluopetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa oli edistänyt viisivuotiaiden esiopetusryhmien yhteistyö kuusivuotiaiden esiopetuksen kanssa ja kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön pedagoginen osaaminen. Sen sijaan useimmin kokeiluopetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa oli haastanut varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus. Käynnistymisen ja käyttöönoton haasteista huolimatta sekä varhaiskasvatusjohtajat että opettajat arvioivat kansallisia kokeiluopetussuunnitelman perusteita varsin myönteisesti.

Enemmistö opettajista arvioi perehtyneensä hyvin kokeilun perusteisiin sekä paikalliseen kokeilusuunnitelmaan. Yli puolessa kunnista kokeiluryhmissä työskentelevälle henkilökunnalle oli tarjottu koulutusta tai kohdennettu henkilökohtaista työaikaasi asiakirjoihin perehtymiseen. Kuntien kokeiluopetussuunnitelmia oli laadittu kunnissa monilla eri tavoilla, joita ohjasivat kuntien erityispiirteet ja erilaiset toimintatavat. Toimipaikkamäärältään ja väkiluvultaan suurissa kunnissa laadinnassa korostuivat hallinnon ja erilaisten asiantuntijoiden rooli, kun taas pienissä kunnissa suunnitelmia laadittiin kunnan varhaiskasvatushenkilöstön yhteistyönä. Lähes puolessa kokeilukunnista oli kuultu lapsia kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen yhteydessä eri tavoin.

ABSTRACT

Mimmu Sulkanen, Julia Kuusiholma-Linnamäki, Maarit Alasuutari, Lotta Saranko, & Marja-Kristiina Lerkkanen. (2023). Preliminary results of monitoring and evaluation of the two-year pre-primary education trial of 2021–2022. Report 1: The preparation, evaluation, and implementation of the national and local pilot curricula. 82 pages. ISBN 978-951-39-9608-6 (PDF).

The two-year pre-primary education trial conducted by the Ministry of Education and Culture started in August 2021. This report is part of the trial's follow-up study. The results are based on two surveys conducted in the spring of 2022: a municipal survey and a teacher survey. The surveys provided data on the implementation of the national two-year pre-primary education pilot curriculum as well as the preparations and implementation of the municipalities' local pilot curriculum in the operating period of 2021–2022. In addition, it supplied information and insights on how the officials responsible for the municipalities' early childhood education and care (ECEC) and pre-primary education and the ECEC teachers themselves evaluated the functionality and appropriateness of the pilot curriculum in question, and how the staff was supported in familiarizing themselves with the national pilot curriculum and local curriculum. The municipal survey was completed by 120 officials responsible for ECEC in the municipalities, and the teacher survey was completed by 872 ECEC teachers-in-charge of the trial and control groups.

Most of the municipalities' ECEC officials and ECEC teachers felt that there had been too little time allotted for preparation before starting the two-year pre-primary education trial. This was reflected in the implementation of the local pilot curriculum. The majority of the teachers in the trial groups estimated that the implementation of the local pilot curriculum proceeded only moderately or poorly in their group. The poor implementation was explained by the experience of having to hurry, lack of time, staff turnover, and, in some cases, insufficient change management. The municipalities' ECEC officials estimated that the implementation of the national pilot curriculum had been fostered by the cooperation of the five-year-old pre-primary education groups with the six-year-old pre-primary education groups and the pedagogical expertise of the staff of the ECEC centers participating in the trial. However, we found that the implementation of the national pilot curriculum was most often seriously hampered by the limited availability of ECEC teachers.

Nevertheless, despite the challenges encountered during the implementation, both the municipalities' ECEC officials and teachers evaluated the national pilot curriculum positively.

The majority of ECEC teachers felt that they were well acquainted with the national pilot curriculum and the local pilot curriculum. In more than half of the municipalities, the staff working in the trial groups had been offered training or allocated personal working time to familiarize themselves with the pilot curricula. The local pilot curriculum was prepared differently across the various municipalities, guided by and in keeping with each municipality's special characteristics and established operating methods. In the large municipalities, the role of the administration and various experts was emphasized in the preparation, while in the small municipalities, the curriculum was prepared in collaboration with the municipality's ECEC staff. In nearly half of the trial municipalities, children were consulted in various ways in connection with the preparations of the local pilot curriculum.

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Valtakunnalliset ja paikalliset kokeiluasiakirjat.....	10
1.2	Paikallisten asiakirjojen laadinta.....	11
1.3	Muut toimintaa ohjaavat pedagogiset asiakirjat	12
2	Aineisto ja menetelmät	13
2.1	Kohderyhmät ja tiedonkeruu.....	13
2.1.1	Kuntakyselytutkimus.....	14
2.1.2	Opettajakyselytutkimus.....	14
2.2	Tutkimusmenetelmät.....	15
2.2.1	Muuttujat.....	15
2.2.2	Aineiston analyysi.....	16
2.3	Vastausaktiivisuus ja vastaajien taustatiedot	16
2.3.1	Kuntakysely.....	17
2.3.2	Opettajakysely	19
3	Tulokset	26
3.1	Kokeilun opetussuunnitelman perusteet.....	26
3.1.1	Käynnistyminen ja käyttöönottoon yhteydessä olevat seikat	26
3.1.2	Perusteiden arviointi.....	31
3.1.3	Perusteisiin perehtyminen ja perehtymiseen tarjottu tuki ...	32
3.2	Paikalliset kokeiluopetussuunnitelmat.....	35
3.2.1	Kunnan kokeiluopetussuunnitelman laadinta	35
3.2.2	Kunnan kokeiluopetussuunnitelman arviointi.....	43
3.2.3	Kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtyminen	45
3.2.4	Kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönotto ja kokeilun käynnistyminen	54
3.3	Toiminnan suunnitelmallisuus.....	56
3.3.1	Ryhmätason toimintasuunnitelmat	59
3.3.2	Lasten yksilölliset suunnitelmat.....	62
4	Yhteenveto.....	67
4.1	Kokeilun käynnistyminen.....	67
4.2	Valtakunnallisten ja paikallisten kokeiluasiakirjojen arviointi.....	68
4.3	Paikallisen opetussuunnitelman laadinta.....	68

4.4 Kokeiluasiakirjoihin perehtyminen ja perehtymiseen tarjottu tuki	69
4.5 Toiminnan suunnitelmallisuus.....	70
Lähteet	72
Liitteet	73
Kirjoittajat.....	81

1 JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) käynnisti elokuussa 2021 kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun (ks. Sarvimäki ym., 2023). Kokeilu kestää toukokuun 2024 loppuun. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsi aloittaa esiopetuksen jo viisivuotiaana. Kokeilun taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma, johon on kirjattu pyrkimys lisätä koulutuksen tasa-arvoa, kaventaa oppimiseroja, nostaa koulutuksen ja osaamisen tasoa, parantaa varhaisten perustaitojen oppimista ja nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Näihin tavoitteisiin liittyen hallitusohjelmaan kirjattiin myös lause: ”Selvitetään kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen osana kokonaisuutta.”

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua varten opetushallitus on laatinut erilliset opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2021) ja tukee kokeilun järjestäjiä kokeilun toimeenpanossa järjestämällä esimerkiksi säännöllisiä etätapaamisia. Kokeilulla pyritään muun muassa vahvistamaan koulutuksellista tasa-arvoa, kehittämään esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittämään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumoa ja perheiden palveluvalintoja sekä saamaan tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toimeenpanoa, pedagogisia ja toiminnallisia käytäntöjä sekä kokemuksia siitä seurataan ja arvioidaan seurantatutkimuksella, jonka toteuttavat Aalto-yliopisto, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Jyväskylän yliopisto, Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto. Tutkimukselle on asetettu arviointikysymykset, joiden avulla arvioidaan kokeilun tavoitteiden toteutumista. Tämä raportti esittelee yhden Jyväskylän yliopiston toteuttamista osatutkimuksista, jossa tarkastellaan kaksivuotisen

esiopetuksen kokeilun valtakunnallisia kokeiluopetussuunnitelman perusteita sekä paikallisia kokeiluopetussuunnitelmia vastaten seuraaviin Opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilun arvioinnille ja seurannalle asettamiin kysymyksiin:

1. Miten kokeilun opetussuunnitelman perusteiden toimeenpano onnistui?
2. Miten paikallisten opetussuunnitelmien laadinta ja toimeenpano onnistuivat?

Tarkastelun kohteena ovat näin ollen valtakunnallisen kokeiluopetussuunnitelman toimeenpano sekä paikallisten kokeiluopetussuunnitelmien laadinta ja toimeenpano. Raportissa tarkastellaan myös, miten varhaiskasvatusjohtajat ja opettajat arvioivat kyseisten kokeiluasiakirjojen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Tarkastelu perustuu kahteen Jyväskylän yliopiston keväällä 2022 toteuttamaan kyselytutkimukseen. Kyselyistä ensimmäinen suunnattiin kuntien varhaiskasvatuksesta vastaaville viranhaltijoille ja toinen kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaaville varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselytutkimukset mahdollistavat arviointitutkimuksen kysymysten tarkastelun sekä kunta- että lapsiryhmätasolla ja osin myös saman kunnan varhaiskasvatusjohtajien ja varhaiskasvatuksen opettajien vastausten tarkastelun rinnakkain. Kyselyt ja aineistonkeruu kuvataan tarkemmin luvussa aineisto ja menetelmät. Kyselyistä on laadittu myös kaksi muuta osaraporttia, joista toinen käsittelee esiopetuskokeilun järjestelyitä, toimintaa ja oppimisen polun jatkumoa (Sulkanen ym. 2023a) ja toinen tuen järjestelyitä ja toteutusta kokeilun aikana (Sulkanen ym. 2023b).

1.1 Valtakunnalliset ja paikalliset kokeiluasiakirjat

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua varten laadittiin kokeilulain (1046/2020) mukaiset velvoittavat esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2021), joiden pohjalta kokeilua toteuttavien kuntien tuli laatia uudet paikalliset esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmat. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun perusteet tulivat voimaan helmikuussa 2021. Ennen perusteiden julkaisua, tammikuussa 2021, arvottiin esiopetuskokeiluun osallistuvat kunnat ja niihin oltiin ensi kertaa yhteydessä. Lopulliset kokeilua toteuttavat kokeilutoimipaikat varmistuivat huhtikuussa 2021. Kokeilutoiminnan

tuli käynnistyä kokeiluryhmissä elokuussa 2021, jota ennen kuntien tuli laatia paikalliset kokeiluopetussuunnitelmat. Näin ollen paikallisten opetussuunnitelmien laadintaan oli perusteiden julkaisusta niiden toimeenpanoon kunnilla aikaa noin puoli vuotta, mutta toimipaikkojen henkilökunnalla oli aikaa valmistautua kokeiluun tätä vähemmän.

Valtakunnallisissa kokeiluopetussuunnitelman perusteissa annetaan kunnille ohjeet paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta. Perusteiden mukaan paikallisissa kokeiluopetussuunnitelmassa tulisi tarkentaa kokeilun perusteiden tavoitteita. Valtakunnalliset kokeiluopetussuunnitelman perusteet pohjautuvat kokeilulain lisäksi perusopetuslakiin (628/1998) ja -asetukseen (852/1998) sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävään valtioneuvoston asetukseen (422/2012). Lisäksi ne pohjautuvat pitkälti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus, 2014) huomioiden samalla myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) sisältöä.

1.2 Paikallisten asiakirjojen laadinta

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2021) mukaan paikallisten opetussuunnitelmien laadinnassa tulisi järjestää kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä mahdollisuuksia tutustua perusteisiin ja niihin tehtyihin muutoksiin, keskustella ja pohtia omien yksiköiden nykyisiä pedagogisia vahvuuksia sekä kehittämisen kohteita uudistuvan esiopetuksen näkökulmasta. Näiden keskusteluiden korostetaan olevan perusta laadukkaille paikallisille suunnitelmille ja niiden käyttöönotolle. Mahdollisuuksia näille keskusteluille tulisi valtakunnallisten kokeiluperusteiden mukaan tarjota koko kokeilun ajan – ei siis ainoastaan paikallista suunnitelmaa laadittaessa.

Paikallisen kokeiluopetussuunnitelman tulisi määritellä, ohjata ja tukea esiopetuksen järjestämistä kaikissa kokeilutoimipaikoissa (Opetushallitus, 2021). Kunnan tehtävänä on ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita. Paikallisten suunnitelmien tulee kuitenkin perustua lakiin, asetukseen sekä valtakunnallisiin kokeiluperusteisiin, eivätkä ne sen vuoksi voi sulkea pois mitään niiden tavoitteita tai sisältöjä. Perusteiden mukaan paikallisissa opetussuunnitelmissa tulisi huomioida se, että

esiopetuskokeilun myötä aiempaa nuoremmat lapset osallistuvat esiopetukseen. Lisäksi tulee ottaa huomioon lasten eheän varhaiskasvatuspäivän järjestäminen.

1.3 Muut toimintaa ohjaavat pedagogiset asiakirjat

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelmakokonaisuus on kokeiluperusteiden (Opetushallitus, 2021) mukaan nelitasoinen. Nämä opetussuunnitelmien neljä tasoa ovat valtakunnallinen perusteasiakirja, paikallinen opetussuunnitelma, vuosittainen suunnitelma sekä lasten oppimissuunnitelma.

Valtakunnallisten esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2021) mukaan kokeilukuntien tulisi laatia paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma, jossa tarkennetaan, miten paikallista suunnitelmaa kussakin kokeilutoimipaikassa vuoden aikana toteutetaan. Kuntien tehtävänä on tiedottaa lasten huoltajia vuosisuunnitelmassa päätetyistä keskeisistä asioista. Muiden toimintaa ohjaavien suunnitelmien, kuten kuukausi-, viikko-, päivä- tai tuokiosuunnitelmien laadinnasta ei ole perusteissa ohjeistettu.

Sen sijaan perusteiden mukaan lapsiryhmän opettaja voi laatia esiope- tusryhmän kaikille lapsille oppimissuunnitelman yhteistyössä lapsen ja tämän huoltajan kanssa. Tämän perusteena on vahvistaa toiminnan tavoitteellisuutta. Lisäksi perusteissa huomautetaan, että esiopetuskokeilun lisäksi varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille tulee laatia varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaisesti lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Näin ollen ainoastaan esiopetuskokeiluun osallistuville lapsille ei ole perusteiden mukaisesti pakollista laatia oppimissuunnitelmaa, mikäli he eivät ole tehostetun tai erityisen tuen piirissä tai osallistu täydentävään varhaiskasvatukseen.

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Kohderyhmät ja tiedonkeruu

Tätä osatutkimusta varten laadittiin kaksi kyselyä: kysely kuntien varhaiskasvatuksesta (mukaan luettuna mahdollinen kaksivuotinen esiopetus) vastaaville viranhaltijoille ja kysely kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaaville varhaiskasvatuksen opettajille tai kyseistä tehtävää hoitaville henkilöille siten, että kustakin lapsiryhmästä toivottiin vastaavan vain yhden opettajan.

Kummankin kyselyn osalta kutsu osallistua kyselyyn lähetettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun valitun 144 Manner-Suomen kunnan tai yhteistyökuntayhtymän¹ hankeyhteyshenkilölle. Kunnista 41 oli kokeilukuntia, 42 verrokkikuntia ja 61 kuntia, joissa oli sekä kokeilu- että verrokkitoimipaikkoja (ks. Sarvimäki ym., 2023). Kuntien yhteyshenkilöiden yhteystiedot saatiin opetushallituksen ylläpitämästä kokeilurekisteristä. Koska kutsut lähetettiin kuntien yhteyshenkilöille eikä suoraan kyselyiden kohdehenkilöille, emme voi olla täysin varmoja siitä, että kyselykutsut ovat tavoittaneet kaikki kohderyhmien henkilöt.

Kyselyt toteutettiin sähköisesti Webropol-työkalulla. Kyselykutsut, vastaajien tietosuojaselosteet ja kyselylomake käännettiin ruotsin kielelle.

---

¹ Yhteistyökuntayhtymään kuuluvien kuntien sivistystoimen tai varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelut tuottaa yksi kuntayhtymän kunnista. Yhteistyökuntayhtymät toimintakaudella 2021-2022 olivat Alajärvi-Vimpeli, Kauhava-Evijärvi-Lappajärvi ja Miehikkälä-Virolahti.

Vastaaja kirjautui verkkolomakkeelle valitsemalla haluamansa vastauskielen. Webropol-työkalulla saatujen vastausten lisäksi neljä opettajaa lähetti vastauksensa pdf-tiedostona sähköpostitse.

2.1.1 Kuntakyselytutkimus

Kuntien yhteyshenkilöitä pyydettiin välittämään kyselykutsut kuntien varhaiskasvatuksesta (mukaan luettuna mahdollinen kaksivuotinen esiopetus) vastaavalle viranhaltijalle (esimerkiksi varhaiskasvatuspäällikölle, sivistystoimenjohtajalle tai vastaavalle). Kustakin 144 kunnasta tai kuntayhtymästä toivottiin yhden viranhaltijan vastausta. Yhdenmukaisuuden vuoksi tästä eteenpäin tässä raportissa kaikista viranhaltijoiden kyselyn vastaajista käytetään nimitystä varhaiskasvatusjohtaja. Ensimmäiset kyselykutsut lähetettiin sähköpostilla huhtikuussa 2022 viikolla 16. Tämän kutsun lisäksi varhaiskasvatusjohtajille lähetettiin kaksi muistutuskutsua, joista ensimmäinen lähetettiin toukokuussa 2022 viikolla 19 ja toinen viikolla 21.

2.1.2 Opettajakyselytutkimus

Opettajakyselyn osalta kuntien yhteyshenkilöitä pyydettiin välittämään kyselykutsu kaikille kunnan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaaville varhaiskasvatuksen opettajille tai kyseistä tehtävää hoitaville henkilöille. Otos oli kaiken kaikkiaan 991 toimipaikkaa, joissa toimi yksi tai useampi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeilu- tai verrokkiryhmä. Kustakin ryhmästä pyydettiin yhtä vastausta. Kokonaisuudessaan toimipaikoissa toimii yhteensä noin 1824 kokeilu- tai verrokkiryhmää². Yhdenmukaisuuden vuoksi tästä eteenpäin tässä raportissa kaikista opettajakyselyn vastaajista käytetään nimitystä opettaja.

Ensimmäiset kyselykutsut lähetettiin sähköpostilla kuntien yhteyshenkilöille toukokuussa 2022 viikolla 18. Tämän lisäksi opettajia tavoiteltiin yhdellä muistutuskutsulla toukokuussa 2022 viikolla 20. Kyselyyn oli

---

² Arviomme otoksen lapsiryhmien määrästä perustuu syksyllä 2021 VATTin keräämään opettajien kyselyyn, jossa opettajat raportoivat ryhmätietoja. Koska kyseinen kysely ei kattanut kaikkia kohdejoukon lapsia, ei mukana ole kaikkia kokeilu- ja verrokkiryhmänä toimivia lapsiryhmiä, jolloin lasketut vastausprosentit ovat ainoastaan suuntaa antavia. Lisäksi toimintakauden aikana on voinut tapahtua päiväkodeissa muutoksia, joiden myötä ryhmien määrä on muuttunut. Lisäksi tulee huomioida, ettei ole varmuutta, moneenko lapsiryhmään kuntien yhteyshenkilöt kyselykutsut todellisuudessa lähettivät.

mahdollista vastata alun perin toukokuun 2022 loppuun eli viikolle 22 saakka. Vastausaikaa jatkettiin kuitenkin viikolla johtuen esimerkiksi toukokuussa 2022 toteutuneesta kunta-ala koskeneesta lakosta, johon osallistuivat myös varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat.

2.2 Tutkimusmenetelmät

2.2.1 Muuttujat

Tässä ja muissa samoja kyselyjä koskevissa raporteissa kyselyn tuloksia tarkastellaan pääosin jakaen vastaukset koko kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seuranta- ja arviointihankkeen otannan mukaisesti toimipaikkamäärältään suuriin ja pieniin kuntiin kunnan varhaiskasvatusyksiköiden lukumäärän perusteella³. Tämän suuri-pieni-kuntajaon sisällä verrataan kokeilu- ja verrokki-ryhmien vastauksia toisiinsa. Lisäksi tuloksia tarkastellaan *kuntaryhmyksen*, kunnan alueellisen sijainnin (*suuralue*), kunnan koon (*väkiluku*) ja kunnan *kielisuhteen* perusteella.

*Kuntaryhmyksessä*⁴ kunnat jaetaan Tilastokeskuksen vuoden 2022 tilastollisen kuntaryhmyksen mukaisesti. Kuntaryhmät ovat seuraavat: (1) kaupunkimaiset kunnat, (2) taajaan asutut kunnat, ja (3) maaseutumaiset kunnat. *Suuralue* noudattaa Suomen NUTS2 -tasoa⁵. Suuralueita on yhteensä viisi: (1) Helsinki-Uusimaa, (2) Etelä-Suomi, (3) Länsi-Suomi ja (4) Pohjois- ja Itä-Suomi. *Kuntien kokoa* osoittamaan käytettiin kuntien vuoden 2021 *väkilukua*, joka haettiin Tilastokeskuksen avoimesta datasta. Vertailuja varten väkiluvusta muodostettiin kolmiluokkainen muuttuja: (1) väkiluvultaan pienet

---

³ Kunnat jaettiin otoksessa suuriin ja pieniin kuntiin niiden kunnan varhaiskasvatustoimipaikkojen määrän perusteella, jotka täyttävät kokeilulain (1046/2020) mukaiset edellytykset eli lapsi voi osallistua toimipaikassa esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen. Suuressa kunnassa tällaisten toimipaikkojen määrä on 5 tai enemmän, pienissä kunnissa alle 5. Suurten kuntien kelpoisista toimipaikoista poimitiin noin 40 % järjestämään kokeilua ja loput kelpoiset toimipaikat toimivat verrokki-toimipaikkoina. Pienet kunnat arvottiin verrokki- ja kokeilukunniksi. Pienissä kokeilukunnissa kaikki kelpoiset toimipaikat järjestävät kokeilua ja verrokkikunnissa yksikään kelpoisista toimipaikoista ei järjestä kokeilua. (Izadi, Sarvimäki & Harjunen, 2022; Sarvimäki ym., 2023).

⁴ Kuntaryhmyksessä kunnat jaetaan Tilastokeskuksen vuoden 2022 tilastollisen kuntaryhmyksen mukaisesti. Tilastollinen kuntaryhmitys on kaupunkimaisuuden kuvaaja, joka jakaa kunnat taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin (ks. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/kuntaryhmitys/>)

⁵ Ks. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/suuralue/>

kunnat (alle 20 000 asukasta), (2) väkiluvultaan keskikokoiset kunnat (20 000–50 000 asukasta) ja (3) väkiluvultaan suuret kunnat (yli 50 000 asukasta). *Kunnan kielisuhde* oli alun perin neliluokkainen muuttuja. Aineistossa esiintyi kuitenkin ainoastaan kolmea luokkaa: (1) yksikielinen suomenkielinen kunta, (2) kaksikielinen, jossa enemmistön kieli on suomi, ja (3) kaksikielinen, jossa enemmistön kieli on ruotsi. Koska luokan 3 mukaisten kuntien vastaajien osuus oli pieni, muodostettiin uusi kaksiluokkainen muuttujan seuraavasti: yksikielinen suomenkielinen kunta ja kaksikielinen kunta (yhdistettynä luokat 2 ja 3).

2.2.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysit toteutettiin SPSS 28.0-ohjelmistolla. Vastauksia kuvataan raportissa frekvensseinä ja prosenttiosuuksina. Vastausten jakautumista eri ryhmissä tarkastellaan ristiintaulukoinnin ja χ^2 -riippumattomuustestin avulla. Jakaumissa esiintyvien riippuvuuksien yksityiskohtaisemmassa tulkinnassa käytetään vastaajien sarakeprosenttiosuuksia sekä sovitettuja standardoituja jäännöksiä, jotka osoittavat, missä taulukon solussa havaittu ja odotettu frekvenssi poikkeavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Raja-arvona sovitettujen standardoitujen jäännösten tarkastelussa käytetään arvoja +/- 2. Mikäli sovitettu standardoitu jäännös on yli kahden, on kyseisen solun muuttujayhdistelmä odotettua tyypillisempi. Vastaavasti sovitetun standardoidun jäännöksen jäädessä alle -2, on tarkasteltavan solun muuttujayhdistelmä odotettua epätyypillisempi. Nämä solut on selkeyden vuoksi korostettu taulukoissa sinisellä taustavärillä. Tuloksia esiteltäessä kerrotaan ryhmien välisistä eroista vain, jos ero on tilastollisesti merkitsevä vähintään tasolla $p < ,05$.

2.3 Vastausaktiivisuus ja vastaajien taustatiedot

Kunta- ja opettajakyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 135 kunnasta tai yhteistyökuntayhtymästä. Kaikkiaan yhdeksän kuntaa jätti vastaamatta molempiin kyselyihin. Näistä kunnista viisi oli kokeilukuntia ja neljä verrokkikuntia. Osassa kunnista vastattiin vain toiseen kyselyistä. Kuntakyselyyn vastattiin 16 kunnasta, joista ei vastattu opettajakyselyyn. Puolestaan opettajakyselyyn vastattiin 15 kunnasta, joista ei vastattu kuntakyselyyn. Seuraavaksi tarkastellaan vastausaktiivisuutta ja vastaajien taustatietoja kyselykohtaisesti.

2.3.1 Kuntakysely

Kyselykutsuilla tavoiteltiin kaikkiaan 141 Manner-Suomen kunnan ja kolmen yhteistyökuntayhtymän varhaiskasvatusjohtajaa. Lopullisia vastauksia oli yhteensä 120⁶ Manner-Suomen kunnasta tai yhteistyökuntayhtymästä. Vastausprosentiksi muodostui 83,3 %. Vastanneista kunnista hieman yli puolet (55,8 %) oli kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun otoskriteerien perusteella (ks. Izadi ym., 2022; Sarvimäki ym., 2023) toimipaikkamäärältään pieniä kuntia ja hieman alle puolet (44,2 %) toimipaikkamäärältään suuria kuntia. Pienistä kunnista noin puolet (49,3 %) oli kokeilukuntia ja puolet (50,7 %) verrokkikuntia. Toimipaikkamäärältään pienten kokeilukuntien (N = 41) varhaiskasvatusjohtajista 33 vastasi kyselyyn (vastausprosentti 80,5 %). Pienten verrokkikuntien (N = 42) varhaiskasvatusjohtajista 34 vastasi kyselyyn (vastausprosentti 81 %). Toimipaikkamäärältään suurten kuntien (N = 61) varhaiskasvatusjohtajista kyselyyn vastasi 53 johtajaa (vastausprosentti 86,9 %).

Vastauksia saatiin kaikista Manner-Suomen 18 maakunnasta vastanneiden kuntien lukumäärän vaihdellessa Varsinais-Suomen 18 kunnan ja Keski-Pohjanmaan ja Kymenlaakson kahden kunnan välillä. Yhteensä 12 maakunnassa oli myös kuntia, jotka eivät vastanneet kuntakyselyyn lainkaan. Vastaa-matta jättäneet kunnat jakautuivat tasaisesti maakunnittain: maakuntakohtainen vastaamatta jättäneiden kuntien lukumäärä vaihteli välillä 0–3.

Kolmannes vastanneista kunnista sijaitsi Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueella ja toinen kolmannes Etelä-Suomen suuralueella (taulukko 1). Neljännes kunnista oli Länsi-Suomen suuralueen kuntia ja loput kymmenen prosenttia Helsinki-Uusimaan suuralueen kuntia. Toimipaikkamäärältään pienet ja suuret kunnat sijoittuivat maakuntiin eri tavoin. Toimipaikkamäärältään pieniä kuntia ei ollut lainkaan Etelä-Savon maakunnassa ja suuria kuntia ei ollut lainkaan Pohjois-Savon maakunnassa.

Puolet vastanneista kunnista oli maaseutumaisia kuntia, vajaa kolmannes kaupunkimaisia kuntia ja viidennes taajaan asuttuja kuntia. Toimipaikkamäärältään pienet kunnat olivat suuria kuntia useammin maaseutumaisia kuntia. Toimipaikkamäärältään pienet kunnat olivat yhtä kuntaa lukuun ottamatta

---

⁶ Vastauksia palautui 127. Näistä vastauksista kuitenkin kolme poistettiin, koska kyseisistä kunnista oli useampi vastaus, vaikka ohjeena oli, että kustakin kunnasta vastaa yksi varhaiskasvatusjohtaja. Lisäksi poistettiin vastaukset, jotka koskivat kahden eri yhteistyökuntayhtymän vastaajia kunnista, joiden palvelut tuottaa eri kunta kuin mikä oli näiden vastaajien kunta.

myös väkiluvultaan pieniä kuntia. Sen sijaan toimipaikkamäärältään suurista kunnista lähes puolet oli väkiluvultaan pieniä, noin kolmannes väkiluvultaan keskikokoisia ja neljännes väkiluvultaan suuria kuntia.

Kuntakyselyn vastausprosentit alueittain vaihtelivat välillä 65,8–100 prosenttia. Matalimmat vastausprosentit olivat Länsi-Suomen suuralueen kunnilla ja taajaan asutuilla kunnilla ja korkeimmat Etelä-Suomen suuralueen kunnilla, kaupunkimaisilla kunnilla ja väkiluvultaan suurilla kunnilla (taulukko 1).

Taulukko 1. Kuntakyselyn vastausprosentti, otos ja vastaajat kuntien¹ taustatietojen mukaan tarkasteltuna

	Vastausprosentti %	Otos (n = 144)		Vastanneet							
				Kaikki kunnat (n = 120)		Pienet kokeilukunnat (n = 33)		Pienet verrokikunnat (n = 34)		Suuret kunnat (n = 53)	
				n	%	n	%	n	%	n	%
Kuntastatus otoksessa											
Pienet kokeilukunnat	80,5	41	28,5	33	27,5	33	27,5	-	-	-	-
Pienet verrokikunnat	81,0	42	29,2	34	28,3	-	-	34	28,3	-	-
Suuret kunnat	86,9	61	42,4	53	44,2	-	-	-	-	53	44,2
Suuralue											
Helsinki-Uusimaa	85,7	14	9,5	12	10,0	2	6,1	2	5,9	8	15,1
Etelä-Suomi	90,7	43	29,9	39	32,5	10	30,3	13	38,2	16	30,2
Länsi-Suomi	76,3	38	26,4	29	24,2	7	21,2	8	23,5	14	26,4
Pohjois- ja Itä-Suomi	81,6	49	34,0	40	33,3	14	42,4	11	32,4	15	28,3
Kuntaryhmitys											
Maaseutumaiset	87,0	69	47,9	60	50,0	26	78,8	29	85,3	5	9,4
Taajaan asutut	65,8	38	26,4	25	20,8	5	15,2	3	8,8	17	32,1
Kaupunkimaiset	94,6	37	25,7	35	29,2	2	6,1	2	5,9	31	58,5
Kielisuhde											

Yksikielinen, suomi	83,2	125	86,8	104	86,7	30	90,9	33	97,1	41	77,4
Kaksikielinen ²	84,2	19	13,2	16	3,3	3	8,1	1	2,9	12	22,6
Väkiluku											
Pienet, alle 20 000	80,9	110	76,4	89	74,2	32	97,0	34	100	24	45,3
Keskikokoiset, 20 000–50 000	85,7	21	14,6	18	15,0	1	3,0	0	0	16	30,2
Suuret, yli 50 000	100	13	9,0	13	10,8	0	0	0	0	13	24,5

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

¹ Yhteistyökuntayhtymien tiedot merkitty sen kunnan mukaan, joka vastaa yhteistyökuntayhtymän varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluista.

² Kaksikielinen kunta sisältää sekä kaksikieliset kunnat, joissa enemmistökieli on suomi, että kaksikieliset kunnat, joissa enemmistökieli on ruotsi.

Suurin osa kuntakyselyn vastaajista työskenteli sivistystoimenjohtajan tai varhaiskasvatusjohtajan nimikkeellä (taulukko 2). Aluejohtajan- tai päällikön nimikkeellä työskenteleviä oli hiukan yli kolme prosenttia. Hieman yli seitsemän prosenttia vastaajista toimi päiväkodinjohtajina. Edellisten lisäksi noin seitsemän prosenttia vastaajista työskenteli jollain toisella nimikkeellä. Muita avoimessa vastauksessa ilmoitettuja nimikkeitä olivat varhaiskasvatuksen opettaja, suunnittelija, varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö ja varhaiskasvatuksen esimies.

Taulukko 2. Kuntakyselyyn vastanneiden ammattinimike (N = 120)

Ammattinimike	n	%
Sivistystoimenjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja tai vastaava	98	81,7
Aluejohtaja- tai päällikkö	4	3,3
Päiväkodin johtaja	9	7,5
Muu nimike	9	7,5

2.3.2 Opettajakysely

Kyselykutsuilla tavoiteltiin kaikkien verrokki- ja kokeiluryhmien vastaavia varhaiskasvatuksen opettajia. Kokeiluun osallistuvia lapsiryhmiä oli syksyn 2021 otannan perusteella noin 1824. Ryhmien määrä on kuitenkin voinut muuttua toimintakauden 2021–2022 aikana esimerkiksi johtuen erilaisista

toimipaikkoja ja ryhmiä koskevista muutoksista kuten lakkautuksista ja yhdistymisistä. Näin ollen vastausaktiivisuus voidaan laskea vain suuntaa antavasti.

Lopullisessa aineistossa on vastauksia yhteensä 872⁷ opettajalta 120 kunnasta tai yhteistyökuntayhtymästä (arvioitu lapsiryhmäkohtainen vastausprosentti 47,8 %). Vastauksia saatiin kaikkiaan 83,3 prosentista kunnista. Vastaajista hieman alle puolet työskenteli toimipaikkamäärältään suuren kunnan verrokkiryhmässä ja vajaa kolmannes suuren kunnan kokeiluryhmässä (taulukko 3). Noin 10 prosenttia opettajista työskenteli toimipaikkamäärältään pienen kunnan verrokkiryhmässä ja 11 prosenttia pienen kunnan kokeiluryhmässä. Korkein vastausprosentti oli pienten kuntien kokeiluryhmien vastaajilla, joista yli 60 prosenttia vastasi kyselyyn. Matalin lapsiryhmäkohtainen vastausprosentti oli suurten kuntien verrokkiryhmillä (42,2 %). Sekä pienten että suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmien vastausaktiivisuus erosi tilastollisesti merkitsevästi siten, että kokeiluryhmien opettajat olivat aktiivisempia vastaamaan kyselyyn kuin verrokkiryhmien opettajat.

Taulukko 3. Opettajakyselyn vastausprosentit kokeilun otoksen ryhmästatuksen mukaan tarkasteltuna

Kuntastatus	Vastausprosentti %	Otos ¹		Vastaajat	
		n	%	n	%
Pienten kuntien kokeiluryhmät	63,2	155	8,5	98	11,2
Pienten kuntien verrokkiryhmät	46,6	189	10,4	88	10,1
Suurten kuntien kokeiluryhmät	54,1	514	28,2	278	31,9
Suurten kuntien verrokkiryhmät	42,2	966	53,0	408	46,8
Kaikki ryhmät yhteensä	47,8	1824	100	872	100

¹ Tarkka lapsiryhmien määrä otoksessa ei ole tiedossa. Näin ollen lasketut vastausprosentit ovat ainoastaan suuntaa antavia.

Seuraavaksi tarkastellaan opettajakyselyn vastaajien jakautumista erilaisten kuntien taustatietojen perusteella. Koska kokeilu- ja verrokkiryhminä

⁷ Vastauksia saatiin 881, joista poistettiin 9 seuraavin perustein: 2 vastaajan osalta havaittiin, etteivät vastaajat kuulunut otokseen (eivät olleet ryhmän vastaavia varhaiskasvatuksenopettajia) tai vastaajan vastaukset eivät selvästi koskeneet vain yhtä lapsiryhmää. 7 poistettua vastaajaa työskenteli pienessä kokeilukunnassa ja vastaustensa perusteella ryhmässä, joka ei toteuta esiopetuskokeilua. Koska tällaiset ryhmät, eivät ole virallisia verrokkiryhmiä, jätettiin nämä vastaajat raportoinnin ulkopuolelle kokeilu- ja verrokkiryhmien vertailua koskevien virheiden välttämiseksi.

toimivien lapsiryhmien määrää ei tiedetä tarkasti, emme raportoi otoksen jakautumista tai laske vastausprosentteja näiden tietojen osalta. Opettajakyselyyn saatiin vastauksia kaikista Manner-Suomen maakunnista. Eniten vastaajia työskenteli Uudenmaan maakunnassa, toiseksi eniten Pohjois-Pohjanmaan ja kolmanneksi eniten Varsinais-Suomen maakunnassa (taulukko 4).

Taulukko 4. Opettajakyselyn vastausprosentti, otos ja vastaajat maakunnittain, erikseen kokeilu- ja verrokkiryhmät (N = 872)

Maakunta	Opettajakyselyn vastaajat									
	Kaikki vastaajat (N = 872)		Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 98)		Pienten kuntien verrokki-ryhmät (n = 88)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 278)		Suurten kuntien verrokki-ryhmät (n = 408)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Uusimaa	249	28,3	6	5,7	3	3,4	97	34,9	143	35,0
Varsinais-Suomi	89	10,1	6	5,7	13	14,8	25	9,0	45	11,0
Satakunta	19	2,2	6	5,7	3	3,4	8	2,9	2	0,5
Kanta-Häme	59	6,7	8	7,6	8	9,1	9	3,2	34	8,3
Pirkanmaa	29	3,3	3	3,1	6	6,8	9	3,2	11	2,7
Päijät-Häme	50	5,7	0	0	2	2,3	22	7,9	26	6,4
Kymenlaakso	5	0,6	0	0	3	3,4	1	0,4	1	0,2
Etelä-Karjala	34	3,9	19	18,1	3	3,4	12	4,3	0	0
Etelä-Savo	33	3,8	0	0	0	0	12	4,3	21	5,1
Pohjois-Savo	8	0,9	7	6,7	0	0	1	0,4	0	0
Pohjois-Karjala	38	4,3	1	1,0	2	2,3	11	4,0	24	5,9
Keski-Suomi	61	6,9	9	8,6	7	8,0	20	7,2	25	6,1
Etelä-Pohjanmaa	13	1,5	0	0	1	1,1	3	1,1	9	2,2
Pohjanmaa	34	3,9	6	5,7	4	4,5	10	3,6	14	3,4
Keski-Pohjanmaa	9	1,0	3	2,9	0	0	3	1,1	3	0,7
Pohjois-Pohjanmaa	108	12,4	22	21,0	19	21,6	30	10,8	43	10,5
Kainuu	13	1,5	2	1,9	5	5,7	4	1,4	2	0,5
Lappi	21	2,4	6	5,7	9	10,2	1	0,4	5	1,2

Taulukossa 5 on esitetty opettajakyselyn vastaajien jakautuminen kuntien taustatietojen mukaan. Vastaajista lähes yhtä moni työskenteli Helsinki-

Uusimaan, Etelä-Suomen ja Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueilla. Vähiten vastaajia työskenteli Länsi-Suomen suuralueella. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajista noin kaksi viidestä työskenteli Pohjois- ja Itä-Suomessa, kolmannes Etelä-Suomessa, vajaa neljäs Länsi-Suomessa ja vähiten Helsinki-Uusimaalla. Sen sijaan suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajista reilu kolmannes työskenteli Helsinki-Uusimaan suuralueella, neljäs Etelä-Suomessa, reilu viides Pohjois- ja Itä-Suomessa sekä kuudennes Länsi-Suomessa.

Enemmistö vastaajista työskenteli kaupunkimaisissa kunnissa ja lähes yhtä moni taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa (taulukko 5). Toimipaikkamäärältään pienten kuntien vastaajista yli puolet työskenteli maaseutumaisissa kunnissa, reilu neljäs taajaan asutuissa kunnissa ja vähiten kaupunkimaisissa kunnissa. Toimipaikkamäärältään suurten kuntien vastaajista enemmistö työskenteli kaupunkimaisissa kunnissa, noin joka kymmenes taajaan asutuissa kunnissa ja vain pieni osa maaseutumaisissa kunnissa.

Lähes 70 prosenttia opettajakyselyn vastaajista työskenteli yksikielisissä suomenkielisissä kunnissa (taulukko 5). Kolmannes vastaajista työskenteli kaksikielisissä kunnissa. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien vastaajat työskentelivät pääsääntöisesti yksikielisissä kunnissa (91,7 %) ja vain pieni osa kaksikielisissä kunnissa. Puolestaan toimipaikkamäärältään suurten kuntien vastaajista noin 60 prosenttia työskenteli yksikielisessä kunnassa ja noin 40 prosenttia kaksikielisessä kunnassa.

Opettajakyselyn vastaajista noin 56 prosenttia työskenteli asukasluvultaan suurissa yli 50 000 asukkaan kunnissa, noin 29 prosenttia väkiluvultaan pienissä kunnissa ja noin 16 prosenttia väkiluvultaan keskikokoisissa kunnissa (taulukko 5). Kokeilun otoksessa varhaiskasvatuksen toimipaikkojen määrän perusteella pieneksi luokiteltujen kuntien vastaajien kunnat olivat myös väkiluvultaan pieniä. Vastaavasti otoksessa toimipaikkamäärältään suureksi luokiteltujen kuntien vastaajien kunnat olivat suurelta osin myös väkiluvultaan suuria. Kuitenkin vajaan viidenneksen toimipaikkamäärältään suurten kuntien vastaajista kunta oli väkiluvultaan keskikokoinen ja noin kymmenyksellä pieni kunta.

Taulukko 5. Opettajakyselyn otos, vastaajat ja vastausprosentti kunnan¹ demografisten tietojen mukaan tarkasteltuna (N = 872)

	Opettajakyselyn vastaajat									
	Kaikki lapsiryhmät (N = 872)		Pienten kuntien kokeilu-ryhmät (n = 98)		Pienten kuntien verrokki-ryhmät (n = 88)		Suurten kuntien kokeilu-ryhmät (n = 278)		Suurten kuntien verrokki-ryhmät (n = 408)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Suuralue										
Helsinki-Uusimaa	249	28,6	6	6,1	3	3,4	97	34,9	143	35,0
Etelä-Suomi	237	27,2	33	33,7	29	33,0	69	24,8	106	26,0
Länsi-Suomi	156	17,9	24	24,5	21	23,9	50	18,0	61	15,0
Pohjois- ja Itä-Suomi	230	26,4	35	35,7	35	39,8	62	22,3	98	24,0
Kuntaryhmitys										
Maaseutumaiset	131	15,0	59	60,2	55	62,5	6	2,2	11	2,7
Taajaan asutut	134	15,4	22	22,4	25	28,4	44	15,8	43	10,5
Kaupunkimaiset	607	69,6	17	17,3	8	9,1	228	82,0	354	86,8
Kielisuhde										
Yksikielinen, suomi	586	67,2	86	87,8	84	95,5	173	62,2	243	59,6
Kaksikielinen	286	32,8	12	12,2	4	4,5	105	37,8	165	40,4
Väkiluku										
Pienet, alle 20 000	249	28,6	84	85,7	88	100	41	14,7	36	8,8
Keskikokoiset, 20 000–50 000	138	15,8	14	14,3	0	0	45	16,2	79	19,4
Suuret, yli 50 000	485	55,6	0	0	0	0	192	69,1	293	71,8

¹ Yhteistyökuntayhtymien tiedot merkitty sen kunnan mukaan, joka vastaa yhteistyökuntayhtymän varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluista.

Opettajakyselyn vastaajista enemmistö työskenteli varhaiskasvatuksen opettajan ammattinimikkeellä, toiseksi eniten vastaajissa oli erityisopettajan ammattinimikkeellä työskenteleviä (taulukko 6). Vain muutama vastaaja työskenteli varhaiskasvatuksen sosionomina, varhaiskasvatuksen lastenhoitajana, päiväkodin johtajana tai muulla ammattinimikkeellä.

Taulukko 6. Opettajakyselyn kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajat ammattinimikkeen mukaan toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa (N = 872)

Vastaajan ammattinimike	Pienten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 98)		Pienten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 95)		Suurten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 278)		Suurten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 408)		Kaikki lapsiryhmät (N = 872)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	2	2,0	5	5,3	8	2,9	11	2,7	26	3,0
Varhaiskasvatuksen opettaja	95	96,9	85	89,5	262	94,2	391	95,8	826	94,7
Varhaiskasvatuksen sosionomi	0	0	0	0	1	0,4	3	0,7	4	0,5
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	0	0	1	1,1	2	0,7	3	0,7	6	0,7
Päiväkodin johtaja	0	0	4	4,2	3	1,1	0	0	7	0,8
Muu	1	1,0	0	0	2	0,7	0	0	3	0,3

Opettajakyselyn vastaajia pyydettiin kertomaan korkein varhaiskasvatusalaan liittyvä koulutus huomioiden ainoastaan valmiit tutkinnot. Enemmistöllä vastaajista oli korkeakoulututkinto tai opistoasteen lastentarhanopettajatutkinto ja toiseksi useimmin vastaajilla oli ammattikoulu- tai ammatillinen opistotutkinto (taulukko 7). Pienellä osalla vastaajista oli korkeintaan ammattikoulu tai ammatillinen opisto tutkinto, joka ei ollut lastentarhanopettajatutkinto. Kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajat erosivat koulutuksen suhteen toisistaan sekä toimipaikkamäärältään pienten että suurten kuntien osalta. Sekä pienissä että suurissa kunnissa kokeiluryhmien vastaajilla oli verrokkiryhmien vastaajia useammin yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto tai opistoasteen lastentarhanopettajatutkinto.

Taulukko 7. Opettajakyselyn kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajien koulutus toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa (N = 869)

Vastaajan koulutus	Pienten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 98)		Pienten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 88)		Suurten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 278)		Suurten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 405)		Kaikki vastaajat (N = 869)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Korkeintaan ammattikoulu tai ammatillinen opisto (muu kuin lto-opisto)	8	8,1	18	20,5	24	8,6	73	18,0	123	14,1
Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto, opistoasteen lto-tutkinto	90	91,8	70	79,5	254	91,4	332	82,0	746	85,8

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Hieman yli puolella opettajakyselyn vastaajista oli yli 15 vuoden työkokemus varhaiskasvatuksessa työskentelystä (taulukko 8). Kokeilu- ja verrokkiryhmissä työskentelevät vastaajat eivät eronneet työkokemuksensa suhteen toisistaan.

Taulukko 8. Opettajakyselyn kokeilu- ja verrokkiryhmien vastaajien työkokemus toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa (N = 871)

Vastaajan työkokemus vuosina	Pienten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 98)		Pienten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 88)		Suurten kuntien kokeiluryhmien vastaajat (n = 278)		Suurten kuntien verrokkiryhmien vastaajat (n = 407)		Kaikki vastaajat (N = 871)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Alle 1 vuotta	2	2,0	1	1,1	9	3,2	6	1,5	18	2,1
1-5 vuotta	19	19,4	14	15,9	37	13,3	75	18,4	145	16,6
6-10 vuotta	19	19,4	21	23,9	47	16,9	56	13,8	143	16,4
11-15 vuotta	13	13,3	14	15,9	38	13,7	57	14,0	122	14,0
Yli 15 vuotta	45	45,9	38	43,2	147	52,9	213	52,3	443	50,9

3 TULOKSET

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021 – asiakirjasta (Opetushallitus, 2021) käytetään tässä raportissa termiä *kokeilun opetussuunnitelman perusteet*. Sen toimeenpanoa koskevat kysymykset esitettiin lähes yksinomaan varhaiskasvatusjohtajille kuntakyselyssä. Kokeilun opetussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnissa laadittiin paikallinen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelma. Tästä kuntatason esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmasta käytetään nimitystä *kunnan kokeiluopetussuunnitelma*. Kuntien kokeiluopetussuunnitelmien laadintaa ja käyttöönottoa koskevia kysymyksiä esitettiin sekä kunta- että opettajakyselyssä.

3.1 Kokeilun opetussuunnitelman perusteet

3.1.1 Käynnistyminen ja käyttöönottoon yhteydessä olevat seikat

Kokeilukuntien varhaiskasvatusjohtajia pyydettiin arvioimaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun käynnistämisen aikataulua. Lähes kaikki varhaiskasvatusjohtajat sekä toimipaikkamäärältään pienissä (97,0 %) että suurissa (94,3 %) kokeilukunnissa vastasivat, että kokeilun käynnistämiseen oli liian vähän aikaa. Vain kolmen kokeilukunnan varhaiskasvatusjohtajat (3,5 %) arvioivat kokeilun käynnistämiseen olleen riittävästi aikaa. Näistä yksi oli pienen ja kaksi suuren kokeilukunnan varhaiskasvatusjohtajia. Lisäksi yhden suuren kunnan varhaiskasvatusjohtaja arvioi aikaa olleen hyvin.

Varhaiskasvatusjohtajilta tiedusteltiin, millaiset tekijät olivat joko estäneet tai edistäneet kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Selittävät tekijät jaoteltiin rakenteellisiin, henkilöstöön liittyviin, huoltajien näkemyksiin ja perheiden tarpeisiin sekä yhteistyöhön (taulukko 9). Pääsääntöisesti eri tekijät arvioitiin joko kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa edistäneiksi tekijöiksi tai tekijöiksi, jotka eivät olleet estäneet tai edistäneet käyttöönottoa.

Kaikista kysytyistä seikoista yhteistyön kuusivuotiaiden esiopetuksen kanssa sekä kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön pedagogisen osaamisen arvioitiin useimmin edistäneen opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa. Kolmanneksi eniten kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa arvioitiin edistäneen päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö. Sen sijaan eniten kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa estäneeksi tekijäksi katsottiin varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus. Muut seikat arvioitiin selvästi harvemmin käyttöönottoa estäneiksi tekijöiksi.

Rakenteellisista tekijöistä kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa olivat eniten edistäneet varhaiskasvatusjohtajien mielestä kunnan varhaiskasvatuksen johtamisen ja päätöksenteon rakenteet (taulukko 9). Useimmin estäviksi tekijöiksi taas katsottiin varhaiskasvatustiloihin liittyvät seikat, kuten tilojen riittävyys ja tarkoituksenmukaisuus. Sen sijaan käyttö- ja täyttöasteisiin liittyvien tavoitteiden, aikuisten ja lasten välisen suhdeluvun sekä lapsiryhmien koon arvioitiin useimmiten olleen tekijöitä, jotka eivät olleet estäneet eivätkä edistäneet kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Varhaiskasvatusjohtajien näkökulmasta henkilöstöön liittyvistä tekijöistä kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa oli eniten edistänyt kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön pedagoginen samoin kuin tietotekninen osaaminen (taulukko 9). Estäviksi tekijöiksi nähtiin useimmin varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien saatavuuden sekä henkilöstön riittävyyden haasteet. Sen sijaan henkilöstön rakenne arvioitiin useimmin tekijäksi, joka ei ollut estänyt eikä edistänyt kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Taulukko 9. Varhaiskasvatusjohtajien arvio, miten eri tekijät ovat estäneet tai edistäneet kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa, kuntakysely (N = 86)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa estäneet tai edistäneet tekijät	Estäneet merkittävästi tai jonkin verran		Eivät estäneet eivätkä edistäneet		Edistäneet jonkin verran tai merkittävästi	
	n	%	n	%	n	%
Rakenteelliset tekijät						
Varhaiskasvatuksen johtamisen ja päätöksenteon rakenteet	10	11,6	30	34,9	46	53,5
Käyttö- ja täyttöasteisiin liittyvät tavoitteet	7	8,2	64	75,3	14	16,5
Tilojen riittävyys	34	39,5	34	39,5	18	20,9
Tilojen tarkoituksenmukaisuus	31	36,0	34	39,5	21	24,4
Lapsiryhmien ikärakenne	19	22,1	32	37,2	35	40,7
Lapsiryhmien koko	14	16,3	43	50,0	29	33,7
Aikuisten ja lasten välinen suhdeluku	9	10,5	49	57,0	28	32,6
Henkilöstöön liittyvät tekijät						
Kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön pedagoginen osaaminen	14	16,3	9	10,5	63	73,3
Kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön tietotekninen osaaminen	15	17,4	27	31,4	44	51,2
Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus	47	54,7	18	20,9	21	24,4
Varhaiskasvatuksen erityisopettajien saatavuus	31	36,0	34	39,5	21	24,4
Henkilöstön riittävyys	32	37,2	33	38,4	21	24,4
Henkilöstörakenne	15	17,4	37	43,0	34	39,5
Perheisiin liittyvät tekijät						
Huoltajien näkemykset hoidosta ja kasvatuksesta	5	5,8	45	52,3	36	41,9
Perheiden palvelutarpeet (esim. vuoroahoito)	18	20,9	59	68,6	9	10,5

Perheiden ja lasten taustojen moninaisuus	8	9,3	69	80,2	9	10,5
Yhteistyö eri tahojen kanssa						
Yhteistyö kuusivuotiaiden lasten esiopetuksen kanssa	1	1,2	17	19,8	68	79,1
Yhteistyö perusopetuksen kanssa	6	7,0	60	69,8	20	23,3
Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa	5	5,8	68	79,1	13	15,1
Päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö	0	0	27	31,4	59	68,6
Päiväkotien välinen yhteistyö	1	1,2	35	40,7	50	58,1

Vihreällä korostettu tekijät, jotka yli 30 % varhaiskasvatusjohtajista koki edistäviksi tekijöiksi. Oranssilla korostettu ne, jotka yli 30 % varhaiskasvatusjohtajista arvioi seikoiksi, jotka eivät ole edistäneet tai estäneet käyttöönottoa. Punaisella korostettu tekijät, jotka yli 20 % varhaiskasvatusjohtajista arvioi estäviksi tekijöiksi.

Kolmanneksi varhaiskasvatusjohtajia pyydettiin arvioimaan miten huoltajien näkemykset ja perheiden tarpeet olivat joko estäneet tai edistäneet kokeilun opetussuunnitelmien perusteiden käyttöönottoa (taulukko 9). Noin viidennes (20,9 %) varhaiskasvatusjohtajista oli sitä mieltä, että perheiden palvelutarpeet, kuten vuorohoidon tarve, oli estänyt kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa. Sen sijaan lähes 42 prosenttia johtajista arvioi, että huoltajien näkemykset kasvatuksesta ja hoidosta olivat edistäneet kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa kunnassa. Kuitenkin kaikkien kolmen perheisiin ja huoltajiin liittyvien seikkojen kohdalla yli puolet varhaiskasvatusjohtajista arvioi, etteivät ne olleet estäneet eivätkä edistäneet kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Yhteistyötahoihin liittyvistä tekijöistä varhaiskasvatusjohtajien mukaan eniten kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa oli edistänyt yhteistyö kuusivuotiaiden lasten esiopetuksen kanssa (taulukko 9). Tämän lisäksi edistäviksi tekijöiksi arvioitiin niin päiväkotien välinen yhteistyö kuin päiväkotien ja hallinnon välinen yhteistyö. Sen sijaan kahdeksan kymmenestä varhaiskasvatusjohtajasta arvioi, ettei yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa ollut estänyt eikä edistänyt opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Toimipaikkamäärältään pienet ja suuret kokeilukunnat erosivat sen osalta, miten lapsiryhmien koon, henkilöstörakenteen sekä päiväkotien ja

varhaiskasvatuksen hallinnon välisen yhteistyön arvioitiin olevan yhteydessä kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoon.

Lapsiryhmien koko. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien varhaiskasvatusjohtajat (51,5 %) arvioivat suurten kuntien varhaiskasvatusjohtajia (22,6 %) useammin lapsiryhmien koon edistäneen kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Henkilöstörakenne. Toimipaikkamäärältään suurten kuntien varhaiskasvatusjohtajat (30,2 %) arvioivat pienten kuntien varhaiskasvatusjohtajia (9,3 %) useammin henkilöstörakenteen edistäneen kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa.

Päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö. Toimipaikkamäärältään suurten kuntien varhaiskasvatusjohtajat (47,7 %) arvioivat pienten kuntien varhaiskasvatusjohtajia (20,9 %) useammin päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välisen yhteistyön edistäneen kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa. Eroa voi selittää se, että suurissa kunnissa yhteistyön rakenteet ovat todennäköisesti moninaisempia kuin niissä kunnissa, joissa varhaiskasvatuksen toimipaikkoja on vähemmän. Tällöin rakenteiden merkityksen voi myös ajatella korostuvan.

Kuntaryhmitys oli yhteydessä siihen, miten varhaiskasvatusjohtajat kokivat tilojen riittävyyden, lapsiryhmien koon sekä päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välisen yhteistyön olleen yhteydessä kokeilun opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoon.

Tilojen riittävyys. Maaseutumaisissa kunnissa (35,5 %) arvioitiin taajaan asuttuja (13,6 %) ja kaupunkimaisia (2,1 %) kuntia useammin tilojen riittävyys kokeilua edistäneeksi tekijäksi, kun kaupunkimaisissa kunnissa (57,6 %) ne arvioitiin taajaan asuttuja (36,4 %) ja maaseutumaisia (22,6 %) kuntia useammin seikoiksi, jotka eivät olleet edistäneet eivätkä estäneet käyttöönottoa.

Lapsiryhmien koko. Maaseutumaisissa kunnissa (51,6 %) lapsiryhmien koko arvioitiin taajaan asuttuja (27,3 %) ja kaupunkimaisia (63,6 %) kuntia useammin kokeilua edistäneeksi tekijäksi. Sen sijaan taajaan asutuissa (68,2 %) ja kaupunkimaisissa (63,6 %) kunnissa lapsiryhmien koko arvioitiin maaseutumaisia kuntia (22,6 %) useammin seikaksi, joka ei ollut estänyt eikä edistänyt käyttöönottoa.

Päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö. Maaseutumaisissa kunnissa (48,4 %) arvioitiin päiväkotien ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö taajaan asuttuja (22,7 %) ja kaupunkimaisia (21,2 %)

kuntia useammin seikaksi, joka ei ollut estänyt eikä edistänyt käyttöönottoa ja muita harvemmin edistäväksi tekijäksi (maaseutumaiset 51,6 %; taajaan asutut 77,3 %; kaupunkimaiset 78,8 %).

3.1.2 Perusteiden arviointi

Varhaiskasvatusjohtajien arviot kokeilun opetussuunnitelman perusteiden tarkoituksenmukaisuudesta ja selkeydestä olivat varsin myönteisiä (taulukko 10). Lähes kaikkien toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien varhaiskasvatusjohtajien mielestä kokeilun opetussuunnitelman perusteet selittivät siinä käytetyt termit ja käsitteet ymmärrettävästi. Lähes 90 prosenttia heistä arvioi, että perusteet mahdollistivat paikallisten erityispiirteiden huomioimisen. Myönteisinä nähtiin myös kokeilun opetussuunnitelman perusteiden tarkoituksenmukaisuus ja selkeys pedagogiikan suunnittelussa sekä kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä. Noin seitsemän kymmenestä varhaiskasvatusjohtajasta arvioi perusteiden tukevan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa sekä antavan selkeät toimintaohjeet kokeilun tavoitteiden toteuttamiselle pedagogisen toiminnan tasolla. Kaikista arvioituista seikoista heikoiten kokeilun opetussuunnitelman perusteiden arvioitiin onnistuvan antamaan selkeät toimintaohjeet pedagogiikan toteuttamiseen. Lähes 30 prosenttia varhaiskasvatusjohtajista arvioi kokeiluperusteiden onnistuvan tässä huonosti tai vain kohtalaisesti.

Taulukko 10. Kysymyksen ”Miten arvioit kokeilun opetussuunnitelman perusteiden tarkoituksenmukaisuutta ja selkeyttä?” jakautuminen kuntakyselyssä (N = 86)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteet...	Huonosti		Kohtalaisesti		Hyvin	
	n	%	n	%	n	%
Selittää siinä käytetyt termit/ käsitteet ymmärrettävästi	0	0	7	8,2	78	91,8
Mahdollistaa kuntamme paikallisten erityispiirteiden huomioimisen	3	3,5	8	9,3	75	87,2
Antaa selkeät toimintaohjeet pedagogiikan suunnitteluun	2	2,4	16	18,8	67	78,8
Antaa selkeät toimintaohjeet pedagogiikan toteuttamiseen	2	2,3	23	26,7	61	70,9
Tukee varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa	1	1,2	22	25,6	63	73,3
Tukee kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä	1	1,2	19	22,1	66	76,7

Ne kolme kuntaa, joiden varhaiskasvatusjohtajat arvioivat kokeilun opetus suunnitelman perusteiden mahdollistaneen huonosti kunnan paikallisten erityispiirteiden huomioimisen, olivat keskenään erilaisia sekä toimipaikkamäärältään, väkiluvultaan, kuntatyyppiltään että alueelliselta sijainniltaan. Varhaiskasvatusjohtajien muiden vastausten perusteella selvisi, että yhden kunnan osalta heikompa arviota perusteiden antamasta mahdollisuudesta huomioida kunnan paikallisia erityispiirteitä selitti kunnassa paikallisesti kehitetty alku luokkatoiminta, jonka kanssa viisivuotiaiden esiopetus koettiin olevan haastavaa yhdistää, kuten seuraavasta aineistoesimerkistä käy ilmi.

”Suurin hankaluus meillä on yhdistää kaksivuotinen esiopetus alkuluokkatoimintaamme, jota olemme systemaattisesti kehittäneet jo usean vuoden. Alkuluokkatoiminnassa on sama perusperiaate 6–8-vuotiaiden osalta eli rauha lapsen kasvulle. Nyt kun esiopetus alkaakin jo 5 v:na olemme joutuneet miettimään, miten yhdistämme 5-vuotiaat olemassa olevaan alkuluokkatoimintaamme. Nyt se on onnistunut, kun [kunnan nimi] on vain kaksi kokeilupäiväkotia. Jos kokeilu vaki naistetaan, tämä pohdinta tulee meille väistämättä eteen.”

3.1.3 Perusteisiin perehtyminen ja perehtymiseen tarjottu tuki

Opettajakyselyssä kokeiluryhmien opettajilta tiedusteltiin, kuinka hyvin he olivat tutustuneet mielestään kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua koskeviin ohjaaviin asiakirjoihin (taulukko 11). Opettajista enemmistö kertoi tutustuneensa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin hyvin tai erittäin hyvin. Neljännes kokeiluryhmien opettajista koki perehtyneensä perusteasiakirjaan melko hyvin ja vajaa kuusi prosenttia heikosti. Yksikään opettaja ei vastannut, että olisi jättänyt perehtymättä kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin.

Taulukko 11. Vastanneiden opettajien perehtyminen Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021 -asiakirjaan, opettajakysely (N = 375)

Kuinka hyvin olet mielestäsi tutustunut kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021 -asiakirjaan?	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 98)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 277)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 375)	
	n	%	n	%	n	%
Heikosti	2	2,0	18	6,5	20	5,3
Melko hyvin	17	17,3	77	27,9	94	25,1
Hyvin tai erittäin hyvin	79	80,6	181	65,6	260	69,5

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien kokeiluryhmien opettajat arvioivat perehtymistään eri tavoin: pienissä kunnissa opettajat arvioivat suurten kuntien opettajia useammin perehtyneensä kokeilun perusteasiakirjaan hyvin tai erittäin hyvin (taulukko 11).

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, kenelle järjestettiin kunnassa kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin perehdytyskoulutuksia, ja sitä, miten henkilöstön perehdytys oli järjestetty varhaiskasvatusjohtajien mukaan sekä henkilöstön omasta näkökulmasta. Varhaiskasvatusjohtajien vastaukset koskevat yksinomaan kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin perehtymiseen tarjottua tukea, kun taas opettajien vastaukset koskevat yhdessä sekä kokeilun opetussuunnitelman perusteita että kunnan kokeiluopetussuunnitelmaa.

Hieman yli puolet varhaiskasvatusjohtajista vastasi, että kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin perehtymistä varten kaikille kokeiluryhmissä työskenteleville henkilöstön jäsenille oli järjestetty koulutusta ja kohdennettu työaika (taulukko 12). Reilu kolmannes varhaiskasvatusjohtajista kertoi, että koulutusta ja kohdennettua työaika perusteasiakirjan haltuunotolle oli järjestetty vain kokeiluryhmien pedagogiselle henkilöstölle pitäen sisällään opettajat ja erityisopettajat. Kaikille halukkaille koulutusta oli järjestetty kolmessa kunnassa. Sen sijaan kahdessa kunnassa ei ollut kohdennettu kenellekään työaika tai järjestetty koulutusta kokeilun opetussuunnitelmaan perusteisiin perehtymiseksi.

Taulukko 12. Koulutuksen järjestäminen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin perehtymiseksi, kuntakysely (N = 86)

Kenelle järjestettiin koulutusta tai kohdennettiin työaika kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin perehtymiseen?	Pienet kokeilukunnat (n = 33)		Suuret kunnat (n = 53)		Kaikki kokeilukunnat (N = 86)	
	n	%	n	%	n	%
Kaikille halukkaille	2	6,1	1	1,9	3	3,5
Kaikille niille henkilöstön jäsenille, jotka työskentelivät toimintakauden 2021–2022 aikana kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeiluryhmässä	19	57,6	27	50,9	46	53,5
Kokeiluryhmien pedagogiselle henkilöstölle (opettajat, erityisopettajat)	8	24,2	23	43,4	31	36,0
Ei kenellekään	1	3,0	1	1,9	2	2,3
Muu, mikä?	3	9,1	1	1,9	4	4,7

Varhaiskasvatusjohtajista yli puolet kertoi, että kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle oli järjestetty koulutusta tai yhteinen tapahtuma perusteasiakirjan sisällöstä (taulukko 13). Tämän osalta oli eroja toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien välillä siten, että suurissa kunnissa raportoitiin pieniä kuntia useammin järjestetyn kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle koulutusta tai yhteinen tapahtuma. Sen sijaan reilu 40 prosenttia varhaiskasvatusjohtajista vastasi, että ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat oli sovittu päiväkotitai ryhmäkohtaisesti. Noin 31 prosentin varhaiskasvatusjohtajista mukaan ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä oli annettu ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti. Noin 19 prosentissa kunnista asiakirjaan perehtyminen oli henkilöstön vastuulla. Viimeksi mainituissa kolmessa perehtymisen tavassa ei ollut eroja toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien välillä.

Taulukko 13. Kysymyksen ”Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin?” jakautuminen kuntakyselyssä (N = 86), vastaaja pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja.

Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin?	Pienet kokeilukunnat (n = 33)		Suuret kokeilukunnat (n = 53)		Kaikki kokeilukunnat (N = 86)	
	n	%	n	%	n	%
Kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle järjestettiin koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan	12	36,4	33	62,3	45	52,3
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä annettiin ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti	9	27,3	18	34,0	27	31,4
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat sovittiin päiväkotitai ryhmäkohtaisesti	15	45,5	22	41,5	37	43,0
Ohjaavaan asiakirjaan perehtyminen oli henkilöstön vastuulla	8	24,2	8	15,1	16	18,6

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Varhaiskasvatusjohtajien vastauksissa havaittiin myös kuntaryhmittäisiä sekä kunnan väkiluvun suhteen eroja siinä, järjestettiin kunnassa kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan vai ei. Kaupunkimaisista kunnista selvä

enemmistö (66,7 %) oli järjestänyt henkilöstölle koulutusta tai yhteisiä tapahtumia, kun taas maaseutumaisissa kunnissa tällaisia koulutuksia tai tapahtumia järjestettiin vain vähän yli 35 prosentissa. Väkiluvultaan keskikokoisissa kunnissa enemmistössä (82,4 %) oli järjestetty kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle koulutus tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan (ks. Liitetaulukko 1). Kun taas väkiluvultaan pienissä kunnissa tämä oli selvästi harvinaisempaa (41,1 %). Kun tarkasteltiin ainoastaan toimipaikkamäärältään suuria kuntia, havaittiin eroja vain kunnan väkiluvun suhteen: väkiluvultaan pienissä kunnissa (45,8 %) oli keskikokoisia (81,3 %) ja suuria kuntia (76,9 %) harvinaisempaa järjestää koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa olisi perehdytty ohjaavaan asiakirjaan.

3.2 Paikalliset kokeiluopetussuunnitelmat

Seuraavaksi tarkastellaan kuntien paikallisia kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmia, joista käytetään tässä kyselyssä termiä *kunnan kokeiluopetussuunnitelma*. Varhaiskasvatusjohtajilta tiedusteltiin, oliko kunnassa laadittu kunnan kokeiluopetussuunnitelma, johon kaikkien (100 %) kyselyyn vastanneiden kokeilukuntien varhaiskasvatusjohtajat vastasivat myönteisesti. Sen sijaan kahden eri kunnan opettajat kertoivat, ettei heidän kunnassaan ollut laadittu loppuun asti kunnan kokeiluopetussuunnitelmaa. Tarkempi tarkastelu osoitti, että näistä toisen kunnan kohdalla kyseessä saattoi olla vastausvirhe, kun taas toisen kunnan osalta kokeiluopetussuunnitelman laatimisen tilanne jäi kyselyissä avoimeksi, koska kunnasta ei ollut osallistuttu kuntakyselyyn.

3.2.1 Kunnan kokeiluopetussuunnitelman laadinta

Varhaiskasvatusjohtajilta tiedusteltiin, miten kunnan kokeiluopetussuunnitelma oli laadittu (taulukko 14). Yksi toimipaikkamäärältään pieni kokeilukunta jätti vastaamatta kysymykseen. Toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kokeilukuntien tavat laatia kunnan kokeiluopetussuunnitelma eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, vaikkakaan niiden jakaumat eivät täysin vastanneet toisiaan. Sekä pienissä (40,6 %) että suurissa (32,1 %) kokeilukunnissa useimmin kuntien kokeiluopetussuunnitelman oli laatinut tehtävää varten nimetty monialainen työryhmä.

Taulukko 14. Kysymyksen ”Miten kunnan kokeiluopetussuunnitelma laadittiin?” jakautuminen kuntakyselyssä (N = 85)

Kunnan kokeiluopetussuunnitelman laati...	Pienet kokeilukunnat (n = 32)		Suuret kokeilukunnat (n = 53)		Kaikki kokeilukunnat (N = 85)	
	n	%	n	%	n	%
kunnan varhaiskasvatuksen hallinto	0	0	3	5,7	3	3,5
kunnan varhaiskasvatuksen hallinto, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ja/tai muilla yhteistyötahoilla oli mahdollisuus kommentoida luonnosta	6	18,8	7	13,2	13	15,3
tehtävää varten nimetty monialainen työryhmä	13	40,6	17	32,1	30	35,3
tehtävää varten nimetty monialainen työryhmä, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ja/tai muilla yhteistyötahoilla oli mahdollisuus kommentoida luonnosta	6	18,8	16	30,2	22	25,9
Muulla tavalla	7	21,9	10	18,9	17	20,0

Kaikkia kokeilukuntia yhdessä tarkasteltaessa, toiseksi yleisimmin suunnitelman laati tehtävää varten nimetty monialainen työryhmä, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ja/tai muilla yhteistyötahoilla oli mahdollisuus kommentoida luonnosta. Tämä oli suurille kunnille toiseksi yleisin tapa (30,2 %), kun taas pienille kunnille vasta kolmanneksi yleisin tapa (18,8 %).

Kolmanneksi yleisimmin kunnissa ilmoitettiin, että suunnitelma oli laadittu muulla tavalla kuin annettujen vastausvaihtoehtojen mukaisesti. Toimipaikkamäärältään pienissä kunnissa ”muulla tavalla” oli toiseksi yleisin vastaus (21,9 %). Suurissa kunnissa ”muu” vastaus oli kolmanneksi yleisin (18,9 %). Muu tapa määriteltiin tarkemmin avoimessa vastauksessa. Osa näistä vastauksista sisältyi jo ennalta annettuihin vastausvaihtoehtoihin. Pienten kuntien avoimissa vastauksissa varhaiskasvatusjohtajat kuvasivat koko kunnan varhaiskasvatus- tai esiopetushenkilöstön tai kokeiluryhmien opettajien osallistuneen suunnitelman laadintaan seuraavien aineistoesimerkkien mukaisesti:

”Pienessä kunnassa kaikki toteuttajat olivat luonnollisesti mukana jo tässä vaiheessa aktiivisesti, ei pelkästään kommentoimassa.”

”Kunnan varhaiskasvatushenkilöstöstä muodostettiin suunnitelmatyöryhmä. Koko vakahenkilöstöä kuultiin ja tiedotettiin suunnitelmatyön vaiheista ja luonnos oli

yhteistyöverkostojen ja vakahenkilöstön lausuntokierroksella ennen suunnitelman vahvistamista”

Myös toimipaikkamäärältään suurten kuntien avoimissa vastauksissa tuotiin esille kokeiluryhmien tai kokeilupäiväkotien opettajien osallistuminen tai osallistaminen suunnitelman laatimiseen, mutta erona pieniin kuntiin oli, että näissä vastauksissa tuotiin esille myös varhaiskasvatuksen hallinnon rooli suunnitelman laatimisessa esimerkiksi seuraavasti:

”Opetussuunnitelma laadittiin yhteistyössä kokeiluun osallistuvien opettajien ja hallinnon kanssa. Huoltajien ja lasten osallisuus toteutettiin kokeilun alettua ja suunnitelmaa on päivitetty.”

Kuten aineistoesimerkistä huomataan, nostivat suurten kuntien varhaiskasvatustohtajat vastauksessaan esille myös lasten ja huoltajien roolia opetussuunnitelman laatimisessa tai päivittämisessä. Näin oli myös muissa vastauksissa, kuten seuraavassa aineistoesimerkissä:

”Kokeilukoordinaattori laati kunnan kokeiluopetussuunnitelman. Hänen tukenaan toimi erilaiset työryhmät valmistelemaan opetussuunnitelmatekstejä. Lisäksi lapsille oli ops-työpajat ja huoltajille nettikommentointimahdollisuus.”

Neljänneksi yleisimmin kunnan kokeiluopetussuunnitelman oli laatinut kunnan varhaiskasvatuksen hallinto, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tai muilla yhteistyötahoilla oli mahdollisuus kommentoida luonnosta. Suurissa kunnissa tämä oli neljänneksi yleisin tapa ja pienissä kunnissa kolmanneksi yleisin. Harvimminkin kunnan kokeiluopetussuunnitelman oli laatinut yksinään kunnan varhaiskasvatuksen hallinto. Näin oli tehty kolmessa suuressa kunnassa, mutta ei yhdessäkään pienessä kokeilukunnassa.

Sekä valmiiden vastausvaihtoehtojen jakaumien että avointen vastausten perusteella kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatiminen tapahtui kunnissa monilla eri tavoilla, joita ohjasivat esimerkiksi kuntien erityispiirteet. Kunnilla oli myös erilaisia toimintatapoja ottaa perheet, lapset ja vanhemmat mukaan prosessiin. Toimipaikkamäärältään suurissa kunnissa laadinnassa korostui hallinnon ja erilaisten asiantuntijoiden rooli, kun taas pienissä kunnissa suunnitelmaa laadittiin kunnan pienuuden mahdollistamana yhdessä koko kunnan varhaiskasvatushenkilöstön kesken.

Kuntakyselyssä pyydettiin varhaiskasvatusjohtajia arvioimaan sitä, millainen rooli eri tahoilla oli kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisessa (taulukko 15). Kaikista merkittävin rooli oli ollut varhaiskasvatuksen

erityisopettajilla, varhaiskasvatuksen opettajilla tai sosionomeilla sekä esiopetuksen edustajilla. Useimmin kunnan kokeiluopetussuunnitelman laadintaan ei ollut osallistunut perhepäivähoidon henkilöstö eivätkä varhaiskasvatuksen avustajat.

Taulukko 15. Eri tahojen rooli kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisessa, kuntakysely (N = 86)

Arvioi, millainen rooli seuraavilla tahoilla oli kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisessa...	Ei osallistunut		Tahoa kuultiin		Taholla oli merkittävä rooli	
	n	%	n	%	n	%
Varhaiskasvatuksesta vastaava viranhaltija (esimerkiksi varhaiskasvatusjohtaja, sivistystoimen päällikkö)	3	3,5	31	36,0	52	60,5
Varhaiskasvatuksen alueellisia henkilöitä (esimerkiksi aluejohtaja)	35	40,7	12	14,0	23	26,7
Päiväkotien johtajia	5	5,8	23	26,7	54	62,8
Varhaiskasvatuksen erityisopettajia	5	5,8	18	20,9	63	73,3
Varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja	2	2,3	23	26,7	60	69,8
Varhaiskasvatuksen lastenhoitajia	21	24,4	46	53,5	17	19,8
Varhaiskasvatuksen avustajia	49	57,0	34	39,5	1	1,2
Perhepäivähoidon henkilöstöä	66	76,7	16	18,6	0	0
Perusopetuksen edustajia	37	43,0	39	45,3	8	9,3
Esiopetuksen edustajia	3	3,5	23	26,7	58	67,4
Varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajia	32	37,2	49	57,0	2	2,3
Muita varhaiskasvatuksen ulkopuolisia asiantuntijatahoja (esimerkiksi lastenneuvola, sosiaalitoimi)	39	45,3	42	48,8	2	2,3

Toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa eri tahojen rooli kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisessa oli hyvin samankaltainen (ks. Liitetaulukko 2). Ainoa tilastollisesti merkitsevä ero havaittiin alueellisen henkilöstön osallistumisessa kunnan suunnitelman laatimiseen. Alueellinen henkilöstö osallistui pienissä kunnissa suuria kuntia harvemmin suunnitelman laatimiseen. Peräti 72 prosentissa toimipaikkamäärältään pienistä kunnista alueelliset henkilöt eivät osallistuneet suunnitelman laatimiseen lainkaan, kun vastaava luku suurissa kunnissa oli 37,8 prosenttia. Tätä selittänee se, ettei pienissä kunnissa, joissa toimipaikkojen määrä on vähäinen, ole välttämättä lainkaan

erillisiä alueellisia henkilöitä. Muiden tahojen mukana olon osalta eroja ei havaittu, tai niiden tarkastelu luotettavasti ei ollut mahdollista pienten solufrekvenssien vuoksi.

Kuntakyselyssä varhaiskasvatusjohtajilta kysyttiin, oliko lapsia kuultu kunnan kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa. Enemmistö sekä toimipaikkamäärältään pienten kokeilukuntien (69,7 %) että suurten kuntien (53,8 %) varhaiskasvatusjohtajista vastasi kieltävästi. Sen sijaan vajaassa kolmanneksessa (30,3 %) pienistä kokeilukunnista ja alle puolessa (46,2 %) suurista kunnista lapsia oli kuultu kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen yhteydessä. Avoimissa vastauksissa 20 kunnan varhaiskasvatusjohtajaa kertoi, kuinka lapsia kuultiin kunnan suunnitelman laadinnassa. Tavat vaihtelivat lasten havainnoinnista lapsille toteutettuihin kyselyihin ja haastatteluihin. Lapsilta oli kysytty muun muassa heidän toiveitaan ja ajatuksiaan sekä monessa kunnassa myös sitä, mitä lapset haluaisivat oppia. Eräässä kunnassa lapsia oli pyydetty kertomaan ajatuksiaan ja näkemyksiään laadukkaasta varhaiskasvatuksesta tai esiopetuksesta sekä odotuksiaan esiopetukselle. Lasten kuulemisen tapoina hyödynnettiin myös esimerkiksi tarinallistamista ja piirtämistä. Muutamassa kunnassa perheille oli lähetetty aiheeseen liittyvä kysely, jossa osa kysymyksistä oli suunnattu lapsille. Seuraavat esimerkit kuvaavat vaihtelua lasten kuulemisen tavoissa:

"Lasten ajatuksia ja toiveita kaksivuotista esiopetusta koskien kerättiin ryhmissä tarinallistamisen keinoin fokusryhmähaastattelua apuna käyttäen. "Mitä jos pääsisitkin eskariin jo ensi syksynä?" Tarkentavia kysymyksiä, joihin ryhmien henkilöistö etsi lasten kanssa vastauksia olivat: - Mitä toivotaan esiopetukselta? Jos se alkaakin jo syksyllä ja kestää kaksi vuotta? - Millainen on hyvä eskariryhmä? Miten kaikki voivat olla kavereita keskenään? - Mitä eskarilaisen arkeen ja toimintaan kuuluu? - Millaista toimintaa toivotaan, minkä uuden oppimista? - Mistä eskarilainen saa jo itse päättää? Miten eskarilainen saa vaikuttaa toimintaan?"

"Kunnassa on yksi varhaiskasvatusyksikkö. Lapset saivat piirtää ja kirjoittaa toiveitaan unelmienpäiväkoti-laatikkoon yhdessä kasvattajien kanssa."

"Lapsille tehtiin kysely kasvattajien toimesta."

Vaikka lähes 70 prosenttia varhaiskasvatusjohtajista kertoi, että varhaiskasvatuksen opettajien rooli paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa oli merkittävä (taulukko 15), vain harva kokeiluryhmien opettajista kertoi osallistuneensa kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen prosessiin (taulukko 16): 18,2 % kertoi osallistuneensa sen laatimiseen ja 11,3 % kommentoineensa suunnitelman luonnosta. Sen sijaan noin 27 prosenttia ei ollut ollut

tietoisia suunnitelman laatimisen prosessista lainkaan ja noin 44 prosenttia kertoi olleensa tietoisia suunnitelman laatimisesta, muttei ollut osallistunut siihen.

Opettajien osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen oli erilaista toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kokeilukuntien välillä (taulukko 16). Pienissä kokeilukunnissa opettajat olivat useammin osallistuneet suunnitelman laatimiseen kuin suurissa kunnissa. Sen sijaan suurten kuntien opettajille oli tyypillisempää, että he olivat olleet tietoisia suunnitelman laatimisesta, mutta eivät olleet osallistuneet siihen tai he eivät olleet lainkaan tietoisia suunnitelman laatimisen prosessista.

Taulukko 16. Osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen, opettajakysely (N = 375)

Oletko osallistunut kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen prosessiin? Olen...	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 98)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 277)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 375)	
	n	%	n	%	n	%
osallistunut suunnitelman laatimiseen	42	42,9	27	9,7	69	18,4
kommentoinut suunnitelman luonnosta	16	16,3	27	9,7	43	11,5
ollut tietoinen suunnitelman laatimisesta, mutta en ole osallistunut siihen	29	29,6	134	48,4	163	43,5
En ole ollut tietoinen suunnitelman laatimisen prosessista	11	11,2	89	32,1	100	26,7

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Opettajien osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen vaihteli kaikkien kokeiluryhmien opettajien välillä myös kunnan väkiluvun, alueellisen sijainnin, kielisuhteen ja kuntaryhmän mukaan. Väkiluvultaan pienten kuntien opettajat olivat osallistuneet useammin suunnitelman laatimiseen kuin keskikokoisten tai suurten kuntien opettajat (taulukko 17). Väkiluvultaan keskikokoisten kuntien opettajille oli puolestaan suurten kuntien opettajia tyypillisempää, että he olivat kommentoineet suunnitelman luonnosta. Väkiluvultaan suurten kuntien opettajille oli sen sijaan pienten kuntien opettajia tyypillisempää, etteivät he olleet osallistuneet suunnitelman laatimiseen lainkaan. Lisäksi väkiluvultaan suurten kuntien opettajille oli pienten ja

keskikokoisten kuntien opettajia tyypillisempää se, etteivät he olleet edes olleet tietoisia suunnitelman laatimisen prosessista.

Taulukko 17. Väkiluvultaan eri kokoisten kuntien opettajien osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen, opettajakysely (N = 379)

Oletko osallistunut kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen prosessiin?	Kunnan väkiluku						Kaikki kokeiluryhmät (N = 379)	
	alle 20 000 (n = 129)		20 000–50 000 (n = 59)		yli 50 000 (n = 191)			
	n	%	n	%	n	%	n	%
osallistunut suunnitelman laatimiseen	54	41,9	5	8,5	10	5,2	69	18,2
kommentoinut suunnitelman luonnosta	12	9,3	20	33,9	11	5,8	43	11,3
ollut tietoinen suunnitelman laatimisesta, mutta en ole osallistunut siihen	41	31,8	26	44,1	96	50,3	163	43,0
En ole ollut tietoinen suunnitelman laatimisen prosessista	22	17,1	8	13,6	74	38,7	104	27,4

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa opettajille oli kaupunkimaisien kuntien opettajia tyypillisempää, että he olivat osallistuneet suunnitelman laatimiseen (taulukko 18). Kaupunkimaisissa kunnissa oli sen sijaan maaseutumaisia kuntia tyypillisempää, etteivät opettajat olleet osallistuneet suunnitelman laatimiseen, vaikka he olivat olleet sen laatimisesta tietoisia tai etteivät he olleet olleet lainkaan tietoisia suunnitelman laatimisen prosessista.

Taulukko 18. Kuntaryhmykseltään erilaisten kuntien opettajien osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen, opettajakysely (N = 379)

Oletko osallistunut kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen prosessiin?	Kuntaryhmä						Kaikki kokeiluryhmät (N = 379)	
	Maaseutumaiset (n = 67)		Taajaan asutut (n = 68)		Kaupunkimaiset (n = 244)			
	n	%	n	%	n	%	n	%
osallistunut suunnitelman laatimiseen	32	47,8	19	27,9	18	7,4	69	18,2
kommentoinut suunnitelman luonnosta	4	6,0	11	16,2	28	11,5	43	11,3

ollut tietoinen suunnitelman laatisesta, mutta en ole osallistunut siihen	21	31,3	24	35,3	118	48,4	163	43,0
En ole ollut tietoinen suunnitelman laatisen prosessa	10	14,9	14	20,6	80	32,8	104	27,4

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Kokeiluryhmien opettajat olivat osallistuneet kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatiseseen useammin yksikielisissä kuin kaksikielisissä kunnissa (taulukko 19). Kaksikielisissä kunnissa opettajat olivat useammin olleet tietoisia suunnitelman laatisesta, mutta eivät olleet osallistuneet siihen.

Taulukko 19. Opettajien osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatiseseen, kunnan kielisuhteen mukaan tarkasteltuna, opettajakysely ($N = 379$)

Oletko osallistunut kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatisen prosessiin?	Kunnan kielisuhte				Kaikki kokeiluryhmät	
	Yksikielinen ($n = 263$)		Kaksikielinen ($n = 116$)		($N = 379$)	
Olen...	n	%	n	%	n	%
osallistunut suunnitelman laatiseseen	56	21,3	13	11,2	69	18,2
kommentoinut suunnitelman luonnosta	38	14,4	5	4,3	43	11,3
ollut tietoinen suunnitelman laatisesta, mutta en ole osallistunut siihen	104	39,5	59	50,9	163	43,0
En ole ollut tietoinen suunnitelman laatisen prosessista	65	24,7	39	33,6	104	27,4

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Helsinki-Uusimaan suuralueen opettajille oli Etelä-Suomen opettajia tyypillisempää, etteivät he olleet olleet tietoisia suunnitelman laatisen prosessista lainkaan (taulukko 20). Sen sijaan Etelä-Suomen suuralueen opettajille oli Helsinki-Uusimaan suuralueen opettajia tyypillisempää, että he olivat osallistuneet suunnitelman laatiseseen ja muita suuralueita tyypillisempää, että he olivat kommentoineet suunnitelmaa. Lisäksi Etelä-Suomen suuralueen opettajat olivat muiden suuralueiden opettajia harvemmin jättäneet osallistumatta suunnitelman laatiseseen silloin, kun he olivat olleet tietoisia suunnitelman laadinnasta.

Taulukko 20. Opettajan osallistuminen kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen suuralueittain, opettajakysely (N = 379)

Oletko osallistunut kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen prosessiin?	Suuralue								Kaikki kokeiluryhmät (N = 379)	
	Helsinki-Uusimaa (n = 102)		Etelä-Suomi (n = 104)		Länsi-Suomi (n = 74)		Pohjois- ja Itä-Suomi (n = 99)			
Olen...	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
osallistunut suunnitelman laatimiseen	8	7,8	31	29,8	16	21,6	14	14,1	69	18,2
kommentoinut suunnitelman luonnosta	7	6,9	18	17,3	7	9,5	11	11,1	43	11,3
ollut tietoinen suunnitelman laatimisesta, mutta en ole osallistunut siihen	49	48,0	35	33,7	37	50,0	42	42,4	163	43,0
En ole ollut tietoinen suunnitelman laatimisen prosessista	38	37,3	20	19,2	14	18,9	32	32,3	104	27,4

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

3.2.2 Kunnan kokeiluopetussuunnitelman arviointi

Opettajat arvioivat kunnan kokeiluopetussuunnitelman tarkoituksenmukaisuutta viisiportaisella vastausasteikolla yhteensä viiden seikan osalta (taulukko 21). Kuten aiemmin todettiin, kuntien varhaiskasvatusjohtajien suhtautuminen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin oli varsin myönteistä (ks. luku 3.1.2 Perusteiden arviointi). Sen sijaan opettajien arviot kunnan kokeiluopetussuunnitelmista olivat maltillisempia kuin varhaiskasvatusjohtajien arviot kokeilun opetussuunnitelman perusteista. Vaikkakin enemmistö opettajista suhtautui myönteisesti kuntansa kokeiluopetussuunnitelmaan: kaikkien arvioidun viiden seikan osalta yli puolet opettajista raportoi niiden toteutuvan hyvin tai erittäin hyvin.

Taulukko 21. Kysymyksen ”Miten arvioit kunnan kokeiluopetussuunnitelman tarkoituksenmukaisuutta?” vastausten jakautuminen opettajakyselyssä (N = 368)

Kunnan kokeiluopetussuunnitelma...	Huonosti		Kohtalaisesti		Hyvin		N
	%	n	%	n	%	n	
Selittää siinä käytetyt termit/ käsitteet ymmärrettävästi	8	2,2	80	21,9	278	76,0	366
Antaa selkeät toimintaohjeet pedagogiikan suunnitteluun	30	8,2	137	37,4	199	54,4	366
Antaa selkeät toimintaohjeet pedagogiikan toteuttamiseen	37	10,1	143	39,1	186	50,8	366
Tukee varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa	23	6,3	91	24,7	254	69,0	368
Tukee kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä	22	6,0	85	23,2	260	70,8	367

Myönteisimmin opettajat arvioivat kuntansa kokeiluopetussuunnitelman selittävän siinä käytetyt termit ymmärrettävästi ja sen tukevan kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä (taulukko 21). Yli 70 prosenttia kokeiluryhmien opettajista arvioi näiden toteutuvan kunnan kokeiluopetussuunnitelmassa hyvin tai erittäin hyvin. Sen sijaan opettajat arvioivat muita seikkoja useammin kunnan opetussuunnitelman onnistuvan huonosti antamaan selkeitä ohjeita pedagogiikan suunnitteluun tai toteuttamiseen: kymmenen prosenttia opettajista arvioi, ettei kunnan kokeiluopetussuunnitelma antanut selkeitä toimintaohjeita pedagogiikan toteuttamiseen ja 39 prosenttia koki sen onnistuvan tässä vain kohtalaisesti.

Varhaiskasvatusjohtajien arvio kokeilun opetussuunnitelman perusteista ei ollut yhteydessä opettajien arvioon kunnan kokeiluopetussuunnitelmasta. Toisin sanoen opettajat eivät arvioineet kunnan kokeiluopetussuunnitelmaa niiltä osin heikoksi, joiden osalta varhaiskasvatusjohtajat arvioivat kokeiluopetussuunnitelman perusteet heikoksi. Sen sijaan osa opettajista arvioi kunnan kokeiluopetussuunnitelman heikoksi niiden seikkojen osalta, jotka varhaiskasvatusjohtajat olivat arvioineet perusteasiakirjan kohdalla hyväksi tai vähintäänkin kohtalaiseksi. Useimmin näin oli väittämässä, jossa tiedusteltiin, kuinka hyvin kokeiluopetussuunnitelman arvioitiin antavan selkeät toimintaohjeet pedagogiikan toteuttamiseen (34 opettajan arvio ristiriidassa varhaiskasvatusjohtajan arvion kanssa) ja suunnitteluun (28 opettajan arvio ristiriidassa varhaiskasvatusjohtajan arvion kanssa) sekä kuinka kokeiluopetus-

suunnitelman katsottiin tukevan kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä (20 opettajan arvio ristiriidassa varhaiskasvatusjohtajan arvion kanssa).

Väkiluvultaan eri kokoisten kuntien opettajat arvioivat kunnan kokeiluopetussuunnitelmaa eri tavoin. Väkiluvultaan suurissa kunnissa (15,1 %) arvioitiin väkiluvultaan pieniä (4,9 %) ja keskikokoisia (5,2 %) useammin kunnan kokeiluopetussuunnitelman antavan huonosti tai erittäin huonosti toimintaohjeet pedagogiikan toteuttamiseen. Lisäksi opettajien arviot kunnan kokeiluopetussuunnitelmasta vaihtelivat kunnan kielisuhteen mukaan. Kaksikielisten kuntien opettajat arvioivat yksikielisten kuntien opettajia useammin kuntasuhteensa kokeiluopetussuunnitelman tukevan erittäin huonosti tai huonosti (kaksikielisten kuntien 9,7 %; yksikielisten kuntien 4,3 %) tai vain kohtalaisesti (kaksikielisten kuntien 30,1 %; yksikielisten kuntien 20,1 %) kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä. Sen sijaan yksikielisten kuntien (75,6 %) opettajat arvioivat kaksikielisten kuntien (60,2 %) opettajia useammin sen toteutuvan hyvin tai erittäin hyvin.

3.2.3 Kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtyminen

Opettajilta kysyttiin, miten he olivat mielestään perehtyneet kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan (taulukko 22). Enemmistö kokeiluryhmien opettajista vastasi perehtyneensä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan hyvin tai erittäin hyvin. Melko hyvin siihen oli perehtynyt reilu viidennes opettajista. Sen sijaan 5,9 prosenttia opettajista kertoi perehtyneensä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan huonosti ja neljä (1,1 %) opettajaa kertoi, etteivät he olleet perehtyneet kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan lainkaan. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien kokeiluryhmien opettajat arvioivat suurten kuntien kokeiluryhmien opettajia useammin perehtyneensä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan hyvin tai erittäin hyvin. Sen sijaan suurten kuntien opettajat arvioivat useammin perehtyneensä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan melko hyvin.

Taulukko 22. Opettajien perehtyminen kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa, opettajakysely (N = 374)

Kuinka hyvin olet mielestäsi tutustunut kunnan kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelma -asiakirjaan?	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 98)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 276)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 374)	
	n	%	n	%	n	%
Huonosti tai ei lainkaan	3	3,1	23	8,3	26	7,0
Melko hyvin	14	14,3	72	26,1	86	23,0
Hyvin tai erittäin hyvin	81	82,7	181	65,6	262	70,1

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Kaikkien kokeiluryhmien opettajien arviot perehtyneisyydestään erosivat kunnan väkiluvun ja kielisuhteen mukaan. Väkiluvultaan pienten kuntien opettajat arvioivat suurten kuntien opettajia useammin perehtyneensä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan hyvin tai erittäin hyvin (taulukko 23). Sen sijaan väkiluvultaan suurten kuntien opettajat olivat useammin perehtyneet kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan vain melko hyvin tai huonosti.

Taulukko 23. Väkiluvultaan erikokoisten kuntien opettajien perehtyminen kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan, opettajakysely (N = 374)

Kuinka hyvin olet mielestäsi tutustunut kunnan kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelma -asiakirjaan?	Kunnan väkiluku						Kaikki kokeiluryhmät (n = 374)	
	alle 20 000 (n = 125)		20 000–50 000 (n = 59)		yli 50 000 (n = 190)		n	%
	n	%	n	%	n	%		
Huonosti tai ei lainkaan	5	4,0	0	0	21	11,1	26	7,0
Melko hyvin	19	15,2	14	23,7	53	27,9	86	23,0
Hyvin tai erittäin hyvin	101	80,8	45	76,3	116	61,1	262	70,1

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Yksikielisten kuntien opettajat arvioivat kaksikielisten kuntien opettajia useammin perehtyneensä hyvin tai erittäin hyvin kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan (taulukko 24). Sen sijaan kaksikielisten kuntien opettajat arvioivat perehtyneisyytensä useammin melko hyväksi.

Taulukko 24. Opettajien perehtyminen kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan kuntien kielisuhteen mukainen tarkastelu, opettajakysely (N = 374)

Kuinka hyvin olet mielestäsi tutustunut kunnan kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelma -asiakirjaan?	Yksikielisten kuntien kokeiluryhmät (n = 259)		Kaksikielisten kuntien kokeiluryhmät (n = 115)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 374)	
	n	%	n	%	n	%
Huonosti tai ei lainkaan	16	6,2	10	8,7	26	7,0
Melko hyvin	51	19,7	35	30,4	86	23,0
Hyvin tai erittäin hyvin	192	74,1	70	60,9	262	70,1

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, kenelle järjestettiin kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan liittyviä koulutuksia ja sitä, miten henkilöstön perehdytys kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan oli järjestetty (taulukko 25). Yli puolet sekä toimipaikkamäärältään pienten että suurten kuntien varhaiskasvatusjohtajista vastasi, että kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymistä varten kaikille kokeiluryhmissä työskenteleville henkilöstön jäsenille oli järjestetty koulutusta tai siihen perehtymiseen oli kohdennettu työaika. Reilu kolmannes suurista kunnista ja reilu viidennes pienistä kokeilukunnista oli järjestänyt koulutusta tai kohdentanut työaika kunnan kokeiluopetussuunnitelman haltuunotolle vain kokeiluryhmien pedagogiselle henkilöstölle eli opettajille ja erityisopettajille. Kuudessa kunnassa koulutusta oli järjestetty tai työaika oli kohdennettu kaikille halukkaille – yhdessä toimipaikkamäärältään suuressa ja viidessä pienessä kokeilukunnassa. Lisäksi muu-vastausten perusteella yhdessä suuressa kunnassa koulutusta oli järjestetty perusopetuksen henkilöstölle ja eräässä toisessa suuressa kunnassa pedagogisen henkilöstön lisäksi päiväkodin johtajille.

Taulukko 25. Kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymisen tukeminen toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa, kuntakysely (N = 86)

Kenelle järjestettiin koulutusta tai kohdennettiin työaikaa <u>kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseen?</u>	Pienet kokeilukunnat (n = 33)		Suuret kunnat (n = 53)		Yhteensä (N = 86)	
	n	%	n	%	n	%
Kaikille halukkaille	5	15,2	1	1,9	6	7,0
Kaikille niille henkilöstön jäsenille, jotka työskentelivät toimintakauden 2021–2022 aikana kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeiluryhmässä	19	57,6	29	54,7	48	55,8
Kokeiluryhmien pedagogiselle henkilöstölle (opettajat, erityisopettajat)	7	21,2	20	37,7	27	31,4
Ei kenellekään	2	6,1	1	1,9	3	3,5
Muu, mikä?	0	0	2	3,8	2	2,3

Kolmessa kunnassa ei kohdennettu kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi kenelläkään työaikaa tai järjestetty koulutusta (taulukko 25). Näistä kolmesta kunnasta kaksi oli toimipaikkamäärältään pieniä ja yksi suuri. Muutoin nämä kunnat olivat taustatiedoiltaan toisistaan erilaisia.

Varhaiskasvatusjohtajilta tiedusteltiin tapoja, joilla kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymistä oli tuettu. Varhaiskasvatusjohtajista yli puolet kertoi, että kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle oli järjestetty koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan oli perehdytty (taulukko 26). Tämän perehdyttämistavan osalta toimipaikkamäärältään pienet kokeilukunnat ja suuret kunnat erosivat toisistaan: koulutuksen tai yhteisen tapahtuman järjestäminen oli yleisempää suurille kunnille. Reilu 45 prosenttia varhaiskasvatusjohtajista vastasi, että ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat oli sovittu päiväkotitai ryhmäkohtaisesti. Noin 29 prosentissa kunnista paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymisestä oli annettu ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti. Noin 19 prosentissa kunnista paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan perehtyminen oli ollut henkilöstön vastuulla.

Taulukko 26. Henkilöstön perehdyttämisen tavat kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa, kuntakysely (N = 86)

Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan? (vastaaja pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja)	Pienet kokeilukunnat (n = 33)		Suuret kunnat (n = 53)		Yhteensä (n = 86)	
	n	%	n	%	n	%
Kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle järjestettiin koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan	10	30,3	34	64,2	44	51,2
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä annettiin ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti	10	30,3	15	28,3	25	29,1
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat sovittiin päiväkoti- tai ryhmäkohtaisesti	14	42,4	25	47,2	39	45,3
Ohjaavaan asiakirjaan perehtyminen oli henkilöstön vastuulla	7	21,2	9	17,0	16	18,6

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Kaikkien kokeilukuntien tarkastelu osoitti, että kunnat erosivat tilastollisen kuntaryhmityksen sekä väkiluvun suhteen sen osalta, miten kunnassa oli toteutettu kokeiluopetussuunnitelmaan perehtyminen (ks. Liitetaulukot 3 & 4). Kaupunkimaisista kunnista selvä enemmistö (69,7 %) oli järjestänyt henkilöstölle koulutusta tai yhteisiä tapahtumia, joissa oli perehdytty paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan. Sen sijaan vain vähän yli 35 prosentissa maaseutumaisista kunnista oli järjestetty tällaisia koulutuksia tai tapahtumia. Sekä väkiluvultaan keskikokoisista (76,5 %) että suurista (76,9 %) kunnista enemmistö oli järjestänyt kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle koulutusta ja tapahtuman, kun taas väkiluvultaan pienistä kunnista näin oli tehnyt vain hieman yli kolmannes (37,5 %).

Opettajakyselyyn vastanneiden opettajien kokemukset työnantajan tarjoamasta tuesta kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi vaihtelivat runsaasti. Vajaa kolmannes opettajista raportoi, ettei työnantaja ollut tehnyt mitään järjestelyjä tai kohdistanut työaikaan tukeakseen ohjaaviin asiakirjoihin perehtymistä (taulukko 27). Lähes puolet opettajista kertoi, ettei perehtymisen tueksi ollut tarjottu koulutusta ja hieman useampi, ettei kenenkään työntekijän

henkilökohtaista työaika ollut kohdennettu perehtymiseen. Lisäksi enemmistö (79,0 %) opettajista kertoi, ettei työnantaja ollut kohdistanut ryhmälle yhteistä aikaa asiakirjoihin perehtymiseen.

Taulukko 27. Työnantajan tarjoama tuki kokeiluryhmien henkilökunnalle kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa, opettajakysely (N = 374)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi työnantaja:	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 95-98)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 269-276)		Kaikki kokeiluryhmät (n = 364-374)	
	n	%	n	%	n	%
Tarjosi koulutusta						
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	13	13,5	21	7,8	34	9,3
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	24	25,0	137	50,7	161	44,0
Koulutusta ei tarjottu	59	61,5	112	41,5	171	46,7
Kohdisti henkilökohtaista työaika						
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	9	9,5	13	4,8	22	6,0
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	48	50,5	120	44,6	168	46,2
Ei kenellekään	38	40,0	136	50,6	174	47,8
Kohdisti ryhmälle yhteistä aikaa asiakirjoihin perehtymiseen						
Ei tehnyt mitään järjestelyjä tai kohdistanut työaika tukeakseen ohjauviin asiakirjoihin perehtymistä	28	28,6	91	33,0	119	31,8

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien kokeiluryhmille oli järjestetty opettajien vastausten perusteella eri tavoin koulutusta kunnan toimesta (taulukko 27). Noin puolessa toimipaikkamäärältään suurista kunnista koulutusta oli opettajien mukaan tarjottu ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle. Sen sijaan pienissä kunnissa näin oli tehty vain joka neljännessä kunnassa. Pienissä kunnissa olikin suuria kuntia yleisempää, ettei koulutusta ollut tarjottu

kenellekään. Harvimminkin koulutusta oli tarjottu kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville.

Noin puolet toimipaikkamäärältään pienten kuntien ja hieman alle puolet suurten kuntien kokeiluryhmien opettajista kertoi, että kunnassa oli kohdennettu ryhmän pedagogisen henkilökunnan työaikaa kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi. Kaksi viidestä pienten kuntien ja noin puolet suurten kuntien kokeiluryhmien opettajista kertoi, ettei kunnassa ollut kohdennettu kenenkään työaikaa perehtymiseen. Vain pieni osa opettajista kertoi, että kunnassa oli kohdistettu kaikkien esiopetuksen kokeiluryhmissä työskentelevien työaikaa kokeiluasiakirjoihin perehtymiseen.

Noin 17 prosenttia opettajista kertoi, että kaikille tai vain pedagogiselle henkilökunnalle oli tarjottu koulutusta, mutta perehtymiseen ei ollut kohdennettu kenenkään henkilökohtaista työaikaa (taulukko 28). Lähes yhtä monta opettajaa (16,3 %) kertoi, ettei henkilökunnalle ollut tarjottu lainkaan koulutusta, mutta ainakin osalla henkilökunnasta oli ollut mahdollisuus kohdentaa työaikaansa perehtymiseen.

Taulukko 28. Työnantajan tarjoama tuki kokeiluryhmien henkilökunnalle kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi, opettajakysely (N = 362)

Tarjosi koulutusta	Kohdisti henkilökohtaista työaikaa							
	Kaikille kokeiluryhmässä työskenteleville		Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle		Ei kenellekään		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kaikille kokeiluryhmässä työskenteleville	12	3,3	15	4,1	6	1,7	33	9,1
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle	6	1,7	98	27,1	57	15,7	161	44,5
Koulutusta ei tarjottu	4	1,1	55	15,2	109	30,1	168	46,4
Yhteensä	22	6,1	168	46,4	172	47,5	362	100

Huom. Esitetyt prosenttiosuudet kuvaavat solun frekvenssin osuutta kaikista huomioituista vastauksista. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Kun tarkasteltiin kaikkia kokeiluryhmiä yhdessä, oli koulutuksen tarjoamiseen yhteydessä kuntaryhmitys, kunnan alueellinen sijainti, kunnan kielisuhde sekä koko väkiluvun mukaan tarkasteltuna (ks. Liitetaulukot 5–8). Sen sijaan henkilökohtaisen työajan kohdentaminen vaihteli ainoastaan kunnan väkiluvun perusteella kuin myös se, oliko työnantaja ylipäänsä tehnyt mitään järjestelyjä tai kohdistanut työaikaan tukeakseen ohjaaviin asiakirjoihin perehtymistä.

Kaupunkimaisissa kunnissa (53,6 %) oli tarjottu useammin koulutusta ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle kuin taajaan asutuissa (28,6 %) tai maaseutumaisissa kunnissa (23,4 %) (ks. Liitetaulukko 5). Maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa olikin tarjottu kaupunkimaisia kuntia harvemmin ylipäänsä koulutusta. Maaseutumaisten (60,9 %) ja taajaan asuttujen (66,7 %) kuntien opettajista enemmistö kertoi, ettei kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi ollut tarjottu lainkaan koulutusta. Sen sijaan kaupunkimaisten kuntien opettajista näin raportoi vain reilu kolmannes (37,7 %).

Helsinki-Uusimaan kunnissa oli tarjottu Etelä-Suomen kuntia useammin koulutusta kokeiluasiakirjoihin perehtymiseen ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (ks. Liitetaulukko 6). Helsinki-Uusimaan kokeiluryhmien opettajista näin raportoi enemmistö (60,8 %) ja Etelä-Suomen suuralueen kokeiluryhmien opettajista vain vajaa kolmannes. Etelä-Suomen ja Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueiden kokeiluryhmien opettajien vastausten perusteella niissä olikin järjestetty Helsinki-Uusimaan suuralueen kuntia harvemmin ylipäänsä koulutusta kenellekään kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi. Etelä-Suomen (57 %) ja Pohjois- ja Itä-Suomen (60,2 %) suuralueiden kokeiluryhmien opettajista enemmistö raportoi, ettei työnantaja ollut tarjonnut lainkaan koulutusta kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi. Tämä oli harvinaisempaa Helsinki-Uusimaan opettajille, joista koulutuksen puuttumisesta raportoi alle kolmannes.

Yksikielisissä kunnissa työnantaja oli opettajien vastausten perusteella tarjonnut kaksikielisiä kuntia harvemmin koulutusta kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi (ks. Liitetaulukko 7). Yksikielisissä kunnissa koulutuksen puuttumisesta raportoi hieman yli puolet (52,6 %) ja kaksikielisissä kunnissa noin kolmannes (33,9 %) kokeiluryhmien opettajista. Sen sijaan kaksikielisissä kunnissa (53,9 %) oli tarjottu yksikielisiä kuntia (39,4 %) useammin koulutusta ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle.

Väkiluvultaan pienet kunnat olivat tarjonneet opettajien vastausten perusteella suuria kuntia harvemmin koulutusta työntekijöille kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi (ks. Liitetaulukko 8). Noin 66 prosenttia väkiluvultaan

pienien kuntien opettajista kertoi, ettei työnantaja ollut tarjonnut koulutusta kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi, kun taas väkiluvultaan suurten kuntien kokeiluryhmien opettajista näin raportoi noin 38 prosenttia. Sen sijaan väkiluvultaan suurten kuntien kokeiluryhmien opettajat (54,3 %) raportoivat väkiluvultaan pienien kuntien kokeiluryhmien opettajia (24,4 %) useammin, että työnantaja oli tarjonnut koulutusta ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle.

Puolestaan väkiluvultaan suuret kunnat olivat keskikokoisia kuntia harvemmin kohdentaneet työntekijöiden henkilökohtaista työaika kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi (ks. Liitetaulukko 8). Yli puolet (55,1 %) väkiluvultaan suurten kuntien kokeiluryhmien opettajista kertoi, ettei työnantaja ollut kohdentanut kenenkään työntekijän henkilökohtaista työaika asiakirjoihin perehtymiseen, kun taas keskikokoisissa kunnissa näin raportoi vain reilu neljännes (27,6 %) opettajista. Keskikokoisissa kunnissa (62,1 %) oli kohdennettu suuria kuntia (40,6 %) useammin ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle henkilökohtaista työaika kokeiluasiakirjoihin perehtymiseksi. Keskikokoisten kuntien opettajat raportoivat ylipäätään muiden kuntien opettajia harvemmin, että työnantaja olisi jättänyt tekemättä järjestelyjä tai kohdistanut työaika tukeakseen asiakirjoihin perehtymistä (ks. Liitetaulukko 8). Väkiluvultaan pienien kuntien opettajista näin raportoi reilu kolmannes (36,3 %), suurten kuntien opettajista kolmannes (33,5 %) ja keskikokoisten kuntien opettajista vain kuudennes (16,9 %).

Kokeiluryhmien opettajien vastaukset koskien työnantajan tarjoamaa tukea kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin sekä kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi olivat joiltain osin ristiriidassa varhaiskasvatusjohtajien vastausten kanssa. Lähes neljännes (23,5 %) opettajista ilmoitti, ettei työnantaja ollut tehnyt mitään järjestelyjä tai kohdistanut kenenkään työaika tukeakseen ohjaaviin asiakirjoihin perehtymistä, vaikka kunnan varhaiskasvatusjohtajan mukaan näin olisi tehty. Ristiriitaisuutta voi selittää esimerkiksi mahdolliset tiedonkulkukatkokset kunnan ja lapsiryhmien välillä tai vastanneen opettajan aloittaminen työssään vasta sen jälkeen, kun perehtymiseen oli tarjottu tukea. Kyselyllä myös tiedusteltiin lähes vuoden takaisia tapahtumia, joten voi olla, etteivät kaikki vastaajat ole muistaneet enää syksyn tilannetta.

3.2.4 Kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönotto ja kokeilun käynnistyminen

Kuten aiemmin todettiin, varhaiskasvatusjohtajien mukaan kokeilun käynnistymiseen ei ollut riittävästi aikaa. Myös enemmistö (61,4 %) kokeiluryhmien opettajista koki, ettei kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönottoon ollut riittävästi aikaa. Kolmanneksella opettajista oli ristiriitaiset tunnelmat käyttöönottoon olleen ajan osalta: he olivat osittain eri ja osittain samaa mieltä siitä, että aikaa oli riittävästi. Vain vajaa seitsemän prosenttia (6,8 %) koki aikaa olleen riittävästi. Toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien opettajien vastaukset eivät eronneet toisistaan koetun ajan suhteen. Eroja ei myöskään ollut muilta osin erilaisten kuntien opettajien välillä.

Kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönotto oli sujunut ryhmissä pääsääntöisesti kohtalaisesti tai hyvin. Puolet (52,5 %) kokeiluryhmien opettajista kertoi kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönoton sujuneen ryhmässään kohtalaisesti. Kaksi viidestä (40,8 %) kertoi sen sujuneen hyvin tai erittäin hyvin. Vain pieni osa (6,7 %) arvioi käyttöönoton sujuneen erittäin huonosti tai huonosti. Kokemukseen käynnistymisestä eivät olleet yhteydessä mitkään tarkastelluista kuntien taustatiedoista.

Huonosti tai erittäin huonosti kunnan kokeiluopetussuunnitelman käyttöönoton sujumisen arvioineilla opettajilla oli mahdollisuus perustella vastaustaan. Avoimen vastauksen kirjoitti yhteensä 21 opettajaa. Vastauksissa toistui kokemus kiireestä ja ajan puutteesta sekä henkilökunnan vaihtuvuudesta. Lisäksi vastausten perusteella kokeilusta oli tiedotettu puutteellisesti ja muutamassa kunnassa kokeiluopetussuunnitelman laadinta oli opettajien mukaan jäänyt kesken. Seuraavassa aineistoesimerkissä suuren kunnan kokeiluryhmän opettaja kuvaa henkilöstövaihdosten ja henkilöstön epäpätevyyden haastaneen paikallisen kokeiluopetussuunnitelman käyttöönottoa ryhmässään. Opettaja tuo esille myös riittämättömän koulutuksen ja ajanpuutteen seuraavasti:

” Työkaverit, esimiehet ja erityisopettaja ovat vaihtuneet kokeilun aikana. Työpärintä on epäpätevä varhaiskasvatuksen opettaja enkä tiedä onko hän tai lastenhoitaja perehtynyt kokeiluopetussuunnitelmaan. Meille ei ole annettu koulutusta tai aikaa perehtyä kokeiluopetussuunnitelmaan. Työajoista, pienryhmätoiminnan jaosta eskariajan yhteydessä meillä on eri näkemys.”

Toinen aineistoesimerkki on tyypillinen kuvaus siitä, kuinka kokeilu aloitettiin opettajan mielestä liian nopealla aikataululla tarjoamatta kokeiluryhmien opettajille tarvittavaa koulutusta tai aikaa kokeiluun perehtymiseen.

”Saimme tietää tästä kokeilusta juuri ennen kesälomaa, joten emme ehtineet valmistautua siihen mitenkään. Emme myöskään saaneet koulutusta emmekä ohjeita, miten tätä käytännössä toteutetaan. Henkilökunta on itsenäisesti yrittänyt ottaa asioista selvää ja miettiä, miten huomioida eri-ikäiset lapset”

Liian nopean aikataulun kerrottiin haastaneen kokeilun toteuttamista myös siten, ettei aikaa lukukauden suunnitteluun ollut ja perehtyminen kokeiluopetussuunnitelmaan jouduttiin toteuttamaan samanaikaisesti kuin kokeilua olisi pitänyt jo toteuttaa kuten seuraavasta esimerkistä voidaan havaita:

”Meillä ei ollut aikaa perehtyä kokeiluopetussuunnitelmaan tarpeeksi ennen lukukauden aloittamista eikä aikaa tehdä suunnitelmia lukukautta varten. Olisi ollut tärkeä jo keväällä tai kesällä päästä koko tiimin kanssa suunnittelemaan alkavaa syksyä. Syksystä paljon aikaa meni toimintakulttuurin luomiseen ja kaksivuotiseen esiopetussuunnitelmaan perehtymiseen.”

Myös neljännessä aineistoesimerkissä toistuu opettajan kokemus kokeilun aloittamisen liian nopeasta aikataulusta. Samalla hän tuo esiin kokeilun käynnistämisen haasteina henkilöstöpulan, lasten tuen tarpeet ja henkilöstömuutokset.” OPH:n aikataulu kokeilun aloittamiseen oli todella lyhyt. Varhaiskasvatuksen henkilöstöpula ja lasten voimakkaat tuen tarpeet tekivät kokeilun pohjustamisesta niin heikkoa, että kokeiluun nimetty opettaja irtisanoutui kesken kaiken ja päiväkodinjohdaja nimesi itsensä vastuupettajaksi ryhmään. Kukaan meistä ei ehdi perehtyä kokeiluun sen kummemmin. Kokeilua vedetään johtajan 30 vuotisella ammattitakataskulla.”

Viides aineistoesimerkki kuvaa myös useammassa vastauksessa toistuvaa haastetta, jossa opettaja on aloittanut työt kokeiluryhmän vastaavana opettajana kesken toimintakauden, ja sen vuoksi kokeilun käyttöönotto ei ollut sujunut hyvin.

Tulin kesken kauden ryhmään enkä ehtinyt perehtyä juuri mihinkään suunnitelmiin, vähän ryhmän Pedagogista suunnitelmaa kahlasin läpi. En tiedä, miten ryhmän alku sujui edellisenä syksynä. SAK-aikani kuluivat kaikkeen muuhun kuin suunnitelmien lukemiseen.

Osassa lapsiryhmiä käynnistymistä haastoivat puutteet kokeilun käynnistämisen johtamisessa, kuten seuraavasta aineistoesimerkistä tulee esille:

Ei ollut aikaa, esimies ei tiennyt että mistä opetussuunnitelmat löytyisi, itse kaihoin ja lopulta löysin netin syövereistä. Ei käyty yhteisesti kahden muun oman talon esiopetuskokeiluryhmän kanssa, eikä talon tasolla, eikä eskariryhmien kanssa yhteistyönä läpi. Jäi oman kiinnostuksen varaan läpikäyminen.

3.3 Toiminnan suunnitelmallisuus

Kaikilta opettajilta kysyttiin, oliko heidän päiväkodissaan tai ryhmässään laadittu päiväkotitai ryhmäkohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia [myöhemmin myös vasu] (taulukko 29). Noin 60 prosentissa sekä kokeilu- että verrokkiryhmien päiväkoteja oli laadittu päiväkotikohtainen vasu. Ryhmäkohtaiset vasut olivat päiväkotikohtaisia suunnitelmia vieläkin yleisempiä: 84 prosenttia opettajista raportoi, että sellainen oli laadittu heidän lapsiryhmässään. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmät erosivat ryhmäkohtaisten vasujen laatimisen osalta: verrokkiryhmille se oli kokeiluryhmiä tyypillisempää. Pienten kuntien kokeiluryhmistä ryhmäkohtaisia suunnitelmia oli laatinut noin 49 prosenttia ja verrokkiryhmistä yli 80 prosenttia. Sen sijaan suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmille sekä päiväkotitai ryhmäkohtaiset vasut olivat yhtä yleisiä.

Taulukko 29. Päiväkotitai lapsiryhmäkohtaiset suunnitelmat kokeilu- ja verrokkiryhmissä, opettajakysely (N = 863)

Päiväkodissa tai ryhmässä on laadittu seuraavia toimintaa ohjaavia asiakirjoja	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 96/97)		Pienten kuntien verrokkiryhmät (n = 86/87)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 274/275)		Suurten kuntien verrokkiryhmät (n = 398/404)		Kaikki ryhmät yhteensä (N = 855/863)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Päiväkotikohtainen vasu	39	40,2	47	54,7	184	67,2	253	63,6	523	61,2
Ryhmäkohtainen vasu	47	48,5	72	82,8	243	88,4	363	89,9	725	84,0

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < 0,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Koko aineiston tasolla oli tyypillistä, että vastanneiden opettajien päiväkodeissa ja ryhmissä oli laadittu sekä ryhmä- että päiväkotikohtainen vasu tai ei kumpaakaan, kuin että vain toinen näistä vasuista olisi laadittu. Kaikkien ryhmien opettajista noin kymmenen prosenttia (10,2 %) kertoi, ettei kumpaakaan vasua ollut laadittu ja puolestaan reilu puolet (55,0 %) opettajista raportoi

kummankin vasun olevan laadittu. Ainoastaan ryhmäkohtaisen vasun laatimisesta raportoi reilu neljännes (28,8 %) opettajista. Vain kuusi prosenttia opettajista kertoi, että päiväkodissa oli laadittu päiväkotikohtainen vasu, mutta ryhmälle ei ollut laadittu omaa vasua.

Kokeiluryhmien opettajilta kysyttiin, oliko heidän päiväkodissaan tai ryhmässään laadittu päiväkotikohtaista tai ryhmäkohtaista kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmaa [myöhemmin myös kokeiluesiops] (taulukko 30). Enemmistö (74,4 %) opettajista kertoi, ettei päiväkodille ollut laadittu omaa kokeiluesiopsia. Sen sijaan lähes puolet (47 %) kokeiluryhmien opettajista kertoi, että heidän ryhmässään oli laadittu oma ryhmäkohtainen kokeiluesiops, pedagoginen suunnitelma tai vastaava. Toimipaikkamäärältään suurten kuntien kokeiluryhmissä oli laadittu kaikkia muita paitsi päiväkotikohtaisia kokeiluesiopseja useammin kuin pienten kuntien kokeiluryhmissä (taulukko 30).

Taulukko 30. Päiväkotij- ja lapsiryhmäkohtaiset suunnitelmat toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien kokeiluryhmissä, opettajakysely (N = 372)

Onko päiväkodissa tai ryhmässä laadittu seuraavia toimintaa ohjaavia asiakirjoja?	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 96-97)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 272-275)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 368-372)	
	n	%	n	%	n	%
Päiväkotikohtainen vasu	39	40,2	184	67,2	223	60,1
Päiväkotikohtainen kokeiluesiops	35	36,5	59	21,7	94	25,5
Ryhmäkohtainen vasu	47	48,5	243	88,4	290	78,0
Ryhmäkohtainen kokeiluesiops	31	32,3	143	52,0	174	46,9

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Seuraavaksi tarkastellaan kuntien taustatietojen yhteyttä ryhmä- ja päiväkotikohtaisten suunnitelmien laatimisen tyypillisyyteen. Tarkastelut tehdään erikseen toimipaikkamäärältään pienille ja suurille kunnille. Tarkasteltavat kuntien taustatiedot ovat kuntaryhmitys, kunnan koko väkiluvun mukaan, alueellinen sijainti ja kielisuhde. Kaikki havaitut tilastollisesti merkitsevät yhteydet on esitetty taulukossa 31.

Taulukko 31. Kuntien taustatietojen yhteys päiväkotij- ja lapsiryhmäkohtaisten suunnitelmien laatimiseen, opettajakysely (N = 863)

	N	Päiväkotikohtainen		Ryhmäkohtainen	
		Vasu	Kokeilu- esiops (vain kokeilu- ryhmät)	Vasu	Kokeilu- esiops (vain kokeilu- ryhmät)
Toimipaikkamäärältään pienet kunnat	N	183	98	184	98
Kuntaryhmitys		-	-	-	-
Väkiluku		-	-	-	-
Kielisuhde		X	-	X	-
Alueellinen sijainti		-	-	X	-
Toimipaikkamäärältään suuret kunnat	N	672	273	679	276
Kuntaryhmitys		X	-	X	-
Väkiluku		X	-	X	-
Kielisuhde		X	X	X	X
Alueellinen sijainti		X	-	X	X

Huom. X = Kyseinen tieto on tilastollisesti merkitsevästi ($p < ,05$) yhteydessä suunnitelman laatimiseen, - = ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ($p > ,05$)

Toimipaikkamäärältään pienten kuntien lapsiryhmien välillä oli eroja erilaisten toimintaa ohjaavien suunnitelmien laatimisessa kunnan kielisuhteen ja alueellisen sijainnin perusteella. Kunnan kielisuhteen mukaan yksikielisten kuntien opettajat (49,4 %) raportoivat kaksikielisten kuntien opettajia (20 %) useammin, että heidän päiväkodissaan oli laadittu päiväkotikohtainen vasu. Vastavasti yksikielisten kuntien opettajat (69,2 %) raportoivat kaksikielisten kuntien opettajia (13,3 %) useammin, että heidän ryhmälleen oli laadittu ryhmäkohtainen vasu tai vastaavaa. Alueellisen sijainnin perusteella Pohjois- ja Itä-Suomen kuntien opettajat (75,4 %) raportoivat Helsinki-Uusimaan opettajia (33,3 %) useammin, että heidän ryhmässään oli laadittu ryhmäkohtainen vasu.

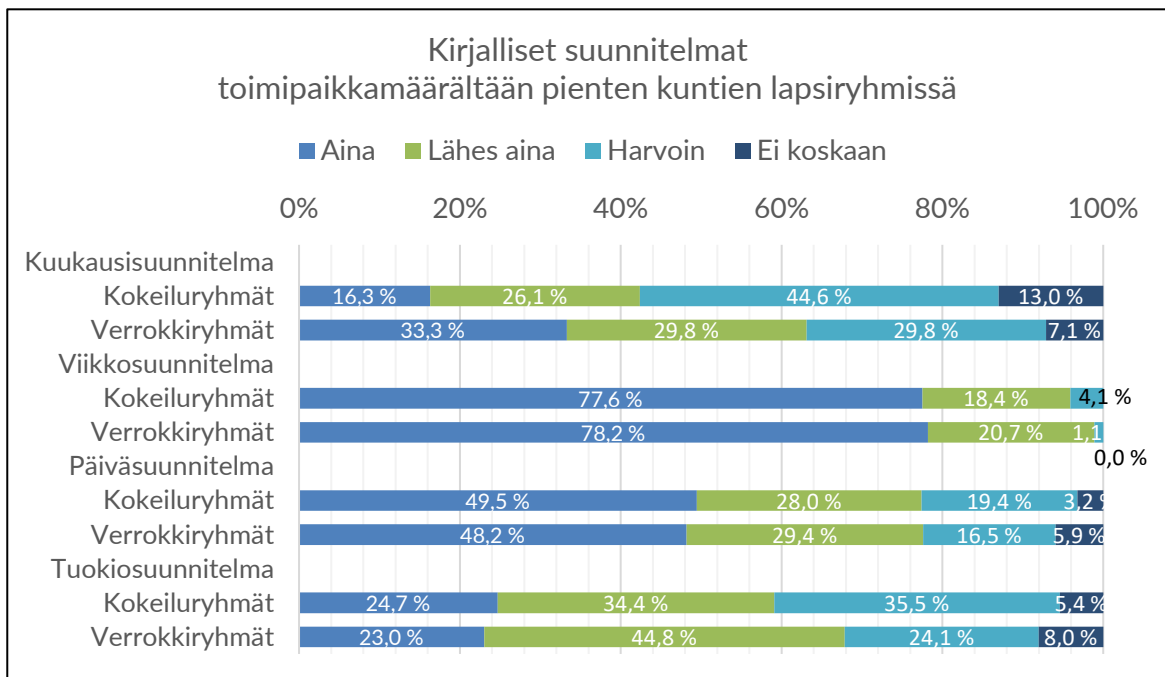
Toimipaikkamäärältään suurten kuntien lapsiryhmien välillä oli eroja sekä päiväkotij- että ryhmäkohtaisten vasujen laatimisessa kaikkien tarkasteltujen kuntakohtaisten taustatietojen osalta. *Kuntaryhmituksen* mukaan kaupunkimaisten kuntien lapsiryhmien opettajat (68,1 %) raportoivat taajaan asuttujen (50,6 %) ja maaseutumaisten (29,4 %) kuntien lapsiryhmiä useammin, että heidän päiväkodissaan oli laadittu päiväkotikohtainen vasu tai vastaava. Ryhmäkohtaisten vasujen laatiminen oli maaseutumaisten kuntien lapsiryhmissä

(56,4 %) muita (kaupunkimaiset 90,1 %; taajaan asutut 89,5 %) harvinaisempaa. Väkiluvultaan pienissä (41,9 %) ja keskikokoisissa (52,1 %) kunnissa päiväkotikohtaisten vasujen laatiminen oli väkiluvultaan suuria kuntia (71,9 %) harvinaisempaa, myös ryhmäkohtaisten vasujen laatiminen oli väkiluvultaan pienten kuntien lapsiryhmissä (78,9 %) muita (keskikokoiset 91,1 %; suuret 90,4 %) harvinaisempaa. *Kielisuhteen* mukaan kaksikielisten kuntien lapsiryhmien opettajat (71,7 %) raportoivat yksikielisten kuntien lapsiryhmien opettajia (60,7 %) useammin, että heidän päiväkodissaan oli laadittu päiväkotikohtainen vasu. Lisäksi kaksikielisten kuntien lapsiryhmissä (92,5 %) oli laadittu yksikielisten kuntien lapsiryhmiä (87,2 %) useammin ryhmäkohtaisia vasuja. *Alueellisen sijainnin perusteella* Helsinki-Uusimaalla (77,4 %) ja Pohjois- ja Itä-Suomessa (76,9 %) oli Etelä- (44,3 %) ja Länsi-Suomea (54,2 %) yleisempää laatia päiväkotikohtainen vasu. Lisäksi Helsinki-Uusimaan opettajien lapsiryhmissä (98,3 %) oli laadittu Etelä- (82,9 %) ja Länsi-Suomen (82 %) opettajien lapsiryhmiä useammin ryhmäkohtainen vasu.

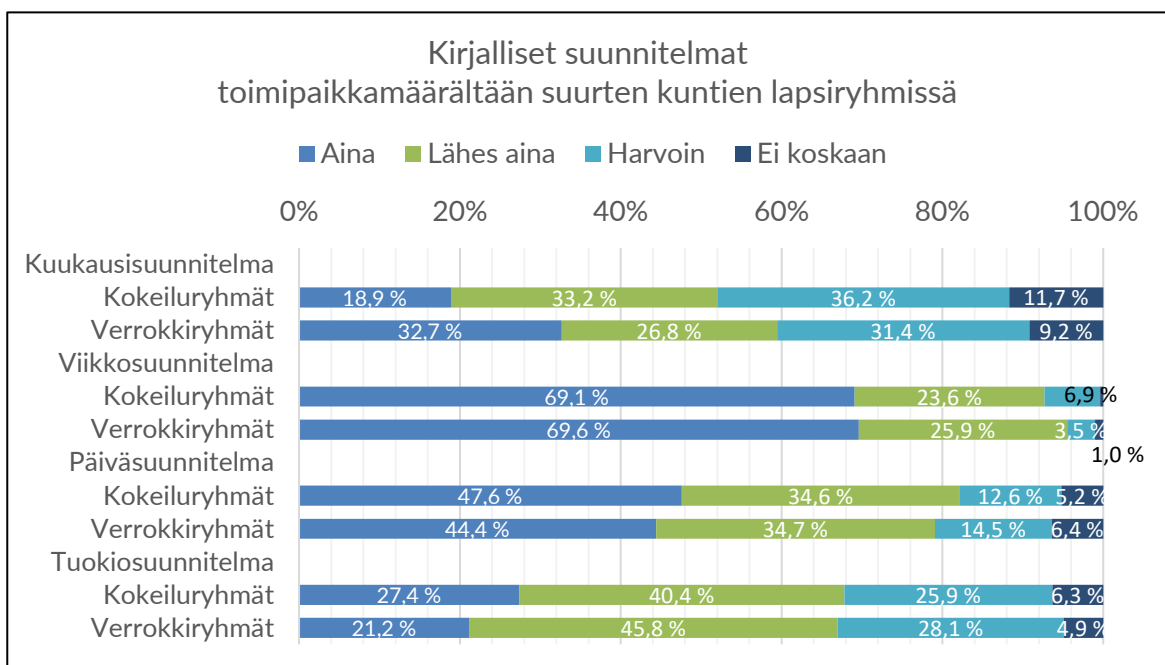
Lisäksi tarkasteltiin toimipaikkamäärältään suurten kuntien kokeiluryhmien välisiä eroja kokeiluesiopsien laatimisen yleisyydessä. Päiväkotikohtaisten kokeiluesiopsien laatimiseen oli yhteydessä kunnan kielisuhde siten, että kaksikielisten kuntien kokeiluryhmien opettajat (29,7 %) raportoivat yksikielisten kuntien opettajia (16,9 %) useammin, että heidän päiväkodissaan oli laadittu sellainen. Kaksikielisten kuntien kokeiluryhmien opettajat (60,8 %) raportoivat yksikielisten kuntien kokeiluryhmien opettajia (46,6 %) useammin myös ryhmäkohtaisten kokeiluesiopsien laatimisesta. Lisäksi ryhmäkohtaisten kokeiluesiopsien laatiminen vaihteli kunnan alueellisen sijainnin mukaan siten, että Helsinki-Uusimaan (64,9 %) kokeiluryhmissä niitä oli laadittu muiden suuralueiden kokeiluryhmiä (vaihteluväli 41,3 % - 54 %) useammin.

3.3.1 Ryhmätason toimintasuunnitelmat

Kaikilta opettajilta kysyttiin, kuinka usein ryhmän toimintaa suunniteltiin erilaisilla kirjallisilla suunnitelmilla (kuviot 1 & 2). Sekä toimipaikkamäärältään pienten että suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmissä toimintaa oli suunniteltu yleisimmin viikkosuunnitelmalla, toiseksi yleisimmin päiväsuunnitelmilla ja kolmanneksi yleisempiä olivat tuokiosuunnitelmat.

Kuvio 1. Kysymyksen ”Kuinka usein ryhmän toimintaa suunnitellaan seuraavilla kirjallisilla suunnitelmilla?” jakautuminen toimipaikkamäärältään pienten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmissä, opettajakysely (N = 176–185)

Kuvio 2. Kysymyksen ”Kuinka usein ryhmän toimintaa suunnitellaan seuraavilla kirjallisilla suunnitelmilla?” jakautuminen toimipaikkamäärältään suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmissä, opettajakysely (N = 657–676)

Sekä toimipaikkamäärältään pienissä että suurissa kunnissa kokeilu- ja verrokkiryhmät erosivat toisistaan sen suhteen, kuinka usein niissä suunniteltiin toimintaa kirjallisella kuukausisuunnitelmalla (taulukko 32; kuvat 1 ja 2). Muiden suunnitelmien laatimisen tyypillisuus ei vaihdellut verrokki- ja kokeiluryhmien välillä. Toimipaikkamäärältään pienten kuntien verrokkiryhmille oli kokeiluryhmiä tyypillisempää, että kuukausisuunnitelmia tehtiin aina ja kokeiluryhmät tekivät verrokkiryhmiä tyypillisemmin kuukausisuunnitelmia vain harvoin. Vastaavasti suurissa kunnissa verrokkiryhmien opettajat kertoivat useammin, että heidän ryhmässään tehtiin kuukausisuunnitelmia aina.

Taulukko 32. Kirjallisten kuukausisuunnitelmien laatimisen useus toimipaikkamäärältään pienten ja suurten kuntien kokeilu- ja verrokkiryhmissä, opettajakysely (N = 833)

Kuinka usein ryhmän toimintaa suunnitellaan kirjallisilla kuukausisuunnitelmissä?	Pienten kuntien kokeiluryhmät (n = 92)		Pienten kuntien verrokkiryhmät (n = 84)		Suurten kuntien kokeiluryhmät (n = 265)		Suurten kuntien verrokkiryhmät (n = 392)		Kaikki ryhmät yhteensä (N = 833)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei koskaan	12	13,0	6	7,1	31	11,7	36	9,2	85	10,2
Harvoin	41	44,6	25	29,8	96	36,2	123	31,4	285	34,2
Lähes aina	24	26,1	25	29,8	88	33,2	105	26,8	242	29,1
Aina	15	16,3	28	33,3	50	18,9	128	32,7	221	26,5

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Erialaisten kirjallisten suunnitelmien laatimisessa havaittiin alueellisia eroja ainostaan Helsinki-Uusimaan ja Etelä-Suomen suuralueiden toimipaikkamäärältään suurten kuntien lapsiryhmien välillä (taulukko 33). Helsinki-Uusimaan toimipaikkamäärältään suurten kuntien lapsiryhmissä laadittiin Etelä-Suomen lapsiryhmiä useammin kuukausisuunnitelmia aina tai lähes aina. Sen sijaan Etelä-Suomen lapsiryhmissä oli Helsinki-Uusimaan lapsiryhmiä tyypillisempää, ettei kuukausisuunnitelmia laadittu koskaan.

Taulukko 33. Kirjallisten kuukausisuunnitelmien laatiminen suuralueittain toimipaikkamäärältään suurten kuntien lapsiryhmissä, opettajakysely (N = 657)

Kuinka usein lapsiryhmän toimintaa suunnitellaan kirjallisilla kuukausisuunnitelmilla?	Suuralue								Kaikki toimipaikkamäärältään suurten kuntien lapsiryhmät (N = 657)	
	Helsinki-Uusimaa (n = 229)		Etelä-Suomi (n = 168)		Länsi-Suomi (n = 105)		Pohjois- ja Itä-Suomi (n = 155)			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei koskaan	13	5,7	31	18,5	6	5,7	17	11,0	67	10,2
Harvoin	74	32,3	57	33,9	40	38,1	48	31,0	219	33,3
Lähes aina tai aina	142	62,0	80	47,6	59	56,2	90	58,1	371	56,5

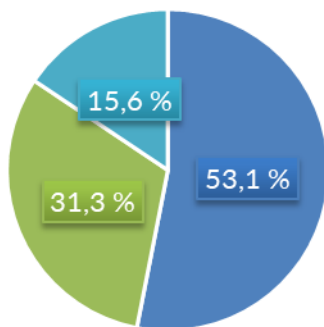
Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Opettajilta kysyttiin, eroavatko viisivuotiaiden esiopetus ja viisivuotiaiden varhaiskasvatus toisistaan. Niukka enemmistö opettajista oli sitä mieltä, että viisivuotiaiden esiopetus ja varhaiskasvatus eroavat toisistaan. Opettajia pyydettiin kuvailemaan avoimessa vastauksessa näitä eroja. Monissa vastauksissa opettajat toivat esille, että viisivuotiaiden esiopetus oli tavoitteellisempaa ja suunnitelmallisempaa kuin viisivuotiaiden varhaiskasvatus. Tämä avoimissa vastauksissa mainittu ero suunnitelmallisuudessa ei kuitenkaan tullut esille edellä kuvattujen kirjallisten suunnitelmien laatimisen yleisyydessä. Kokeiluryhmien toimintaa ei suunniteltu verrokkiryhmiä useammin erilaisilla kirjallisilla suunnitelmilla.

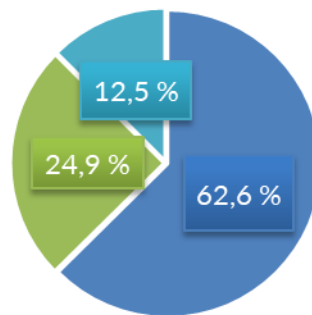
3.3.2 Lasten yksilölliset suunnitelmat

Seuraavaksi tarkastellaan, mitä lasten yksilöllisiä suunnitelmia kokeiluryhmissä oli käytössä viisivuotiaille lapsille. Sekä toimipaikkamäärältään pienten että suurten kuntien opettajista yli puolet kertoi, että ryhmän viisivuotiaille käytettiin kunnassa kuusivuotiaiden lasten esiopetuksessa käytettävää esiopetuksen oppimissuunnitelmalomaketta tai vastaavaa (kuvio 3).

Pienet kunnat

Suuret kunnat

- Kunnassa kuusivuotiaiden lasten esiopetuksessa käytettävä esiopetuksen oppimissuunnitelmalomake tai vastaava
- Uusi viisivuotiaiden lasten esiopetuskokeilua varten laadittu lapsen oppimissuunnitelmalomake
- Kunnassa kaikkien viisivuotiaiden lasten kohdalla käytettävä varhaiskasvatussuunnitelmalomake tai vastaava

Kuvio 3. Kokeiluryhmissä kokeiluun osallistuville viisivuotiaille käytettävät yksilölliset oppimissuunnitelmalomakkeet, opettajakysely, toimipaikkamäärältään pienet ($N = 96$) ja suuret kunnat ($N = 273$)

Lähes kolmannes toimipaikkamäärältään pienten ja neljännes suurten kuntien kokeiluryhmistä käytti uutta viisivuotiaiden lasten esiopetuskokeilua varten laadittua lapsen oppimissuunnitelmalomaketta. Sen sijaan pienissä kunnissa reilussa 15 prosentissa ja suurissa kunnissa reilussa 12 prosentissa kokeiluryhmistä oli käytössä kunnassa kaikkien viisivuotiaiden lasten kohdalla käytettävä varhaiskasvatussuunnitelmalomake tai vastaava. Muu-vastaukset luokiteltiin olemassa oleviin vastausluokkiin niiden niihin sopiessa. Lisäksi kahden opettajan muu-vastauksesta ei käynyt ilmi tarkemmin, oliko käytössä esiopetuksen oppimissuunnitelma vai varhaiskasvatussuunnitelma, joten nämä vastaukset jätettiin tarkasteluissa huomioimatta.

Kaikkia kokeiluryhmiä yhdessä tarkastellessa havaittiin, että Helsinki-Uusimaan suuralueen kokeiluryhmillä (37 %) oli Etelä-Suomen kokeiluryhmiä (19,6 %) useammin käytössään uusi viisivuotiaiden esiopetuskokeilua varten laadittu lapsen oppimissuunnitelmalomake (ks. Liitetaulukko 9). Sen sijaan Pohjois- ja Itä-Suomessa (22,3 %) oli Helsinki-Uusimaata (6 %) ja Etelä-Suomea (7,8 %) useammin käytössä varhaiskasvatussuunnitelmalomake ja Etelä-

Suomessa (72,5 %) muita suuralueita (vaihteluväli 50,7–57 %) tyypillisemmin kuusivuotiaiden kohdalla käytettävä esiopetuksen oppimissuunnitelmalomake.

Kuntien välillä oli eroja eri lomakkeiden käytössä myös kuntaryhmityksen suhteen: kaupunkimaisissa kunnissa oli taajaan asuttuja useammin käytössä kuusivuotiaidenkin kohdalla käytettävä esiopetuksen oppimissuunnitelmalomake (ks. Liitetaulukko 10). Puolestaan taajaan asutuissa kunnissa oli muita tyypillisemmin käytössä uusi viisivuotiaiden esiopetuskokeilua varten laadittu lapsen oppimissuunnitelmalomake.

Kaikkien lapsiryhmien opettajilta kysyttiin, oliko ryhmän viisivuotiaille laadittu yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma [myöhemmin myös vasu]. Lisäksi kokeiluryhmien opettajilta kysyttiin, oliko ryhmän viisivuotiaille laadittu yksilöllinen oppimissuunnitelma tai vastaava. 72 prosenttia kaikista opettajista kertoi, että lapsiryhmän kaikille viisivuotiaille oli laadittu yksilöllinen vasu (taulukko 34). Verrokkiryhmille oli kokeiluryhmiä tyypillisempää, että ryhmän viisivuotiaille oli laadittu vasu. Yli 90 prosentissa sekä toimipaikkamäärältään pienten että suurten kuntien verrokkiryhmistä oli kaikille ryhmän viisivuotiaille laadittu yksilöllinen vasu. Vain hyvin pienessä osassa verrokkiryhmiä ei vasuja ollut laadittu kenellekään ryhmän viisivuotiaista. Kokeiluryhmissä oli laadittu verrokkiryhmiä useammin vasu vain osalle ryhmän viisivuotiaista tai niitä ei ollut laadittu lainkaan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että osassa kokeiluryhmistä oli käytössä vasut kokeiluun osallistumattomille viisivuotiaille ja esiopetuksen oppimissuunnitelmat kokeiluun osallistuville viisivuotiaille. Lisäksi niille lapsille, jotka eivät osallistu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ei lain perusteella tarvitse laatia vasua.

Taulukko 34. Yksilöllisen vasun laatiminen ryhmän viisivuotiaille, opettajajaksely (N = 826; "ei koske ryhmääni" vastaukset eivät ole mukana analyysissä)

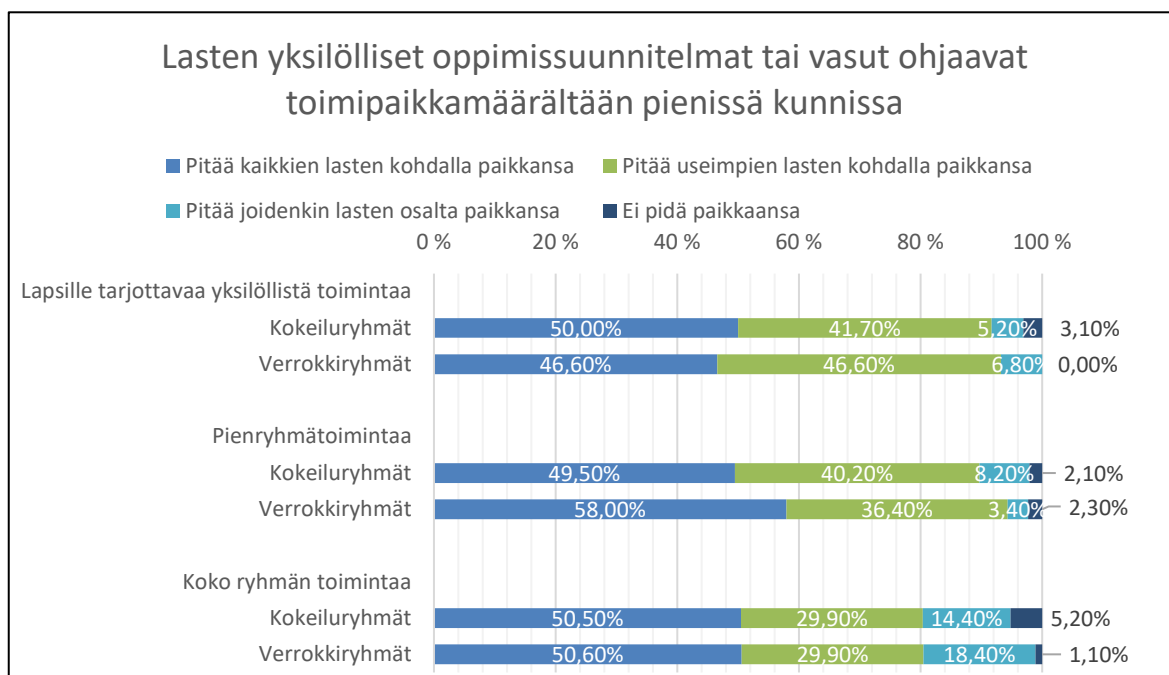
Ryhmän 5-vuotiaille on laadittu yksilöllinen vasu	Pienten kuntien kokeiluryhmitt		Pienten kuntien verrokkiryhmitt		Suurten kuntien kokeiluryhmitt		Suurten kuntien verrokkiryhmitt		Kaikki ryhmät yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei	38	42,7	4	4,5	93	36,6	14	3,5	149	18,0

Osalle on laadittu ja osalle ei	12	13,5	3	3,4	58	22,8	8	2,0	81	9,8
Kyllä	39	43,8	81	92,0	103	40,6	373	94,4	596	72,2

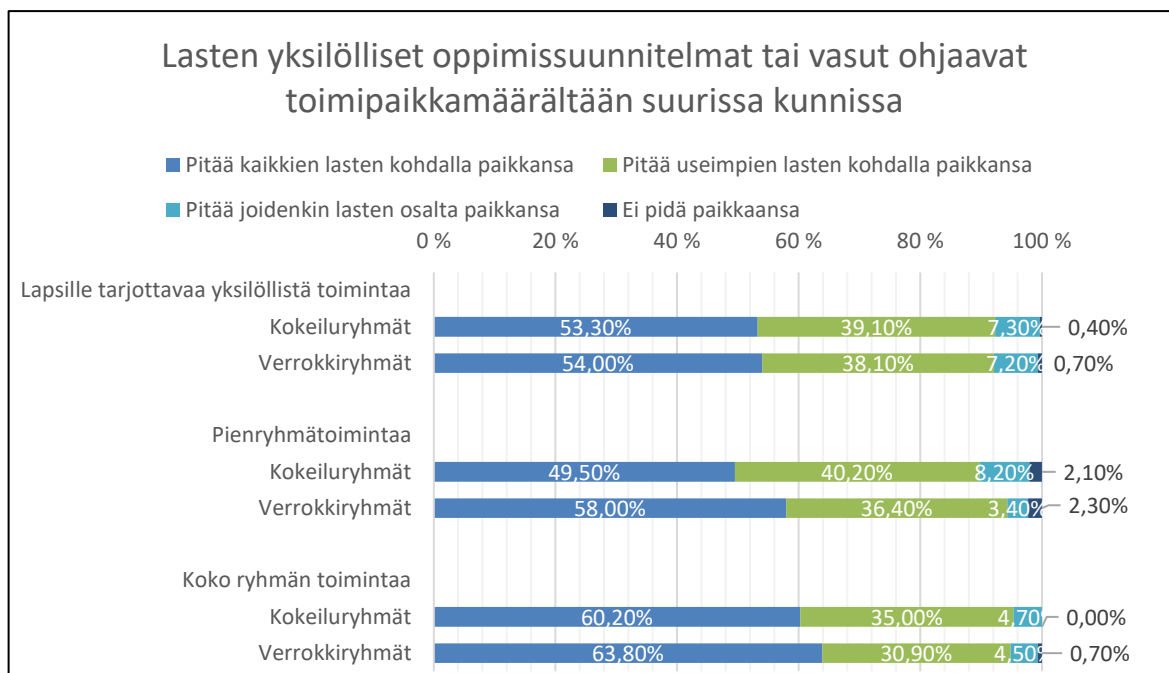
Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Vain kokeiluryhmien opettajilta kysyttiin, oliko ryhmän viisivuotiaille laadittu yksilöllinen oppimissuunnitelma tai vastaava. Enemmistössä sekä toimipaikkamäärältään pienten (69,8 %) että suurten kuntien (73,2 %) kokeiluryhmistä viisivuotiaille oli laadittu yksilöllinen oppimissuunnitelma tai vastaava. Noin viidennes (pienet kunnat 21,9 %; suuret kunnat 20,2 %) kokeiluryhmien opettajista kertoi, että osalle ryhmän lapsista oli laadittu yksilöllinen oppimissuunnitelma ja osalle ei. Reilu kahdeksan prosenttia toimipaikkamäärältään pienten kuntien ja reilu kuusi prosenttia suurten kuntien kokeiluryhmien opettajista ja kertoi, ettei ryhmän viisivuotiaille ollut laadittu yksilöllistä oppimissuunnitelmaa. Vain muutamassa kokeiluryhmässä sekä pienissä (5,6 %) että suurissa (1,2 %) kunnissa ei ryhmän viisivuotiaille lapsille ollut laadittu mitään yksilöllistä suunnitelmaa.

Kaikissa lapsiryhmissä lasten yksilöllisten oppimissuunnitelmien tai vasujen kerrottiin useimmin ohjaavan lapsiryhmän pienryhmätoimintaa sekä koko ryhmän toimintaa (kuviot 4 & 5). Harvimminkin niiden raportoitiin ohjaavan ryhmässä lapsille tarjottavaa yksilöllistä toimintaa, joskin enemmistössä lapsiryhmistä suunnitelmien kerrottiin ohjaavan useimpien tai kaikkien lasten kohdalla myös lapsille tarjottavaa yksilöllistä toimintaa. Kokeilu- ja verrokkiryhmät eivät eronneet toimipaikkamäärältään pienissä eivätkä suurissa kunnissa toisistaan sen suhteen, ohjasivatko lasten yksilölliset oppimissuunnitelmat tai vasut koko ryhmän toimintaa, pienryhmätoimintaa tai lapsille tarjottavaa yksilöllistä toimintaa (kuviot 4 & 5).

Kuvio 4. Kuinka lasten yksilölliset oppimissuunnitelmat tai vasut ohjaavat toimintaa, opettajakysely, toimipaikkamäärältään pienet (N = 184–185) kunnat.

Kuvio 5. Kuinka lasten yksilölliset oppimissuunnitelmat tai vasut ohjaavat toimintaa, opettajakysely, toimipaikkamäärältään suuret (N = 670–678) kunnat.

4 YHTEENVETO

Tämän osaraportin tavoitteena oli selvittää kunta- ja opettajakyselyiden avulla kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun kokeiluopetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2021) toimeenpanoa sekä kuntien kokeiluopetussuunnitelmien laadintaa ja toimeenpanoa toimintakaudella 2021–2022. Raportissa tarkasteltiin myös, miten varhaiskasvatusjohtajat ja opettajat arvioivat kyseisten kokeiluasiakirjojen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Lisäksi selvitettiin, miten henkilökunnan perehtymistä kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluasiakirjoihin oli tuettu.

4.1 Kokeilun käynnistyminen

Enemmistö sekä varhaiskasvatusjohtajista että opettajista koki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun käynnistämiseen olleen liian vähän aikaa. Liian kiireinen kokeilun käynnistäminen näkyi lapsiryhmissä muun muassa siten, että enemmistössä kokeiluryhmistä kokeiluopetussuunnitelman käyttöönotto oli opettajien arvioiden mukaan sujunut vain kohtalaisesti tai huonosti. Huonosti sujuneen käyttöönoton perusteluissa toistuivat kokemus kiireestä, ajanpuutteesta sekä henkilökunnan vaihtuvuudesta. Osassa vastauksia esiin nostettiin myös puutteellinen muutosjohtaminen.

Varhaiskasvatusjohtajien mukaan valtakunnallisten kokeiluopetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa olivat kuitenkin tukeneet viisivuotiaiden esiopetusryhmien yhteistyö kuusivuotiaiden esiopetuksen kanssa ja kokeiluun osallistuvien päiväkotien henkilöstön pedagoginen osaaminen. Sen sijaan useimmin kokeilun käynnistymistä oli haastanut varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus.

4.2 Valtakunnallisten ja paikallisten kokeiluasiakirjojen arviointi

Käynnistymisen ja käyttöönoton haasteista huolimatta varhaiskasvatusjohtajat arvioivat kansallisia kokeiluopetussuunnitelman perusteita varsin myönteisesti. Yli 70 prosenttia varhaiskasvatusjohtajista arvioi kokeilun opetussuunnitelman perusteasiakirjan kaikkien kuuden kysytyn seikan osalta hyväksi. Näistä kuudesta seikasta kuitenkin useimmin heikoksi arvioitiin se, miten perusteet mahdollistavat kunnan paikallisten erityispiirteiden huomioimisen. Kolmen kunnan varhaiskasvatusjohtajat kokivat perusteiden onnistuvan tässä huonosti. Esimerkiksi paikallisesti pitkälle kehitetyn alkuluokkatoiminnan yhdistäminen 5-vuotiaiden esiopetukseen todettiin olevan haastavaa.

Opettajien arviot kuntien kokeiluopetussuunnitelmista olivat pääsääntöisesti hyvin myönteisiä. Puolet heistä arvioi paikallisen kokeiluopetussuunnitelman kaikkien arvioidun viiden seikan osalta hyväksi. Kymmenen prosenttia opettajista kuitenkin arvioi, ettei kunnan kokeiluopetussuunnitelma antanut selkeitä toimintaohjeita pedagogiikan toteuttamiseen ja 39 prosenttia koki sen onnistuvan tältä osin vain kohtalaisesti. Tämä tulos on linjassa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen [Karvi] varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa tarkastelleen arvioinnin kanssa (Repo ym. 2018). Tuolloin Karvin arvioinnissa havaittiin, että paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat melko väljästi kirjattuja ja toistivat usein perusteasiakirjan tekstiä. Paikalliset suunnitelmat eivät siten kaikilta osin konkretisoineet perusteasiakirjan tavoitteita käytännön tasolle.

4.3 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Kuntien kokeiluopetussuunnitelmien laatimisen tavat vaihtelivat. Vaihtelu kytkeytyi kuntien erityispiirteisiin, kuten myös se, miten vanhemmat ja lapset otettiin mukaan opetussuunnitelman laatimisen prosessiin. Suuremmissa kunnissa laadinnassa korostui hallinnon ja erilaisten asiantuntijoiden rooli, kun taas toimipaikkamäärältään pienissä kunnissa suunnitelmaa laadittiin kunnan yhdessä koko kunnan varhaiskasvatushenkilöstön kesken.

Enemmistössä kuntia varhaiskasvatuksen opettajien rooli paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa arvioitiin merkittäväksi. Kuitenkin vain harva kokeiluryhmien opettajista kertoi osallistuneensa kunnan kokeilu-

opetussuunnitelman laatimisen prosessiin, vaikka osa heistä kertoi olleensa kuitenkin tietoisia suunnitelman laatimisesta. Suurissa kunnissa opettajat olivat pieniä kuntia harvemmin olleet tietoisia suunnitelman laatimisen prosessista.

Opettajien kokemus vähäisestä osallistumisestaan paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laadintaan viittaa siihen, ettei kansallisen kokeiluopetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2021) ohjeistus ole toteutunut kaikissa kokeilukunnissa. Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä olisi järjestettävä mahdollisuuksia paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa laadittaessa tutustua kansallisiin kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin, keskustella niistä ja pohtia omien yksiköidensä vahvuuksia ja kehityskohteita suhteessa edellytettyihin muutoksiin.

Peräti 40 prosentissa kokeilukunnista lapsia oli kuultu kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisen yhteydessä. Lasten kuulemisen tavat vaihtelivat jonkin verran, ja tapoja olivat esimerkiksi lapsille suunnatut kyselyt, haastattelut ja keskustelut lasten kanssa. Lisäksi lasten kuulemisessa oli hyödynnetty esimerkiksi piirtämistä.

4.4 Kokeiluasiakirjoihin perehtyminen ja perehtymiseen tarjottu tuki

Enemmistö opettajista arvioi perehtyneensä hyvin kokeilun perusteisiin sekä paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan. Tätä saattoi selittää se, että enemmistössä kuntia kokeiluryhmien henkilökunnalle oli tarjottu koulutusta tai kohdennettu henkilökohtaista työaikaa asiakirjoihin perehtymiseen. Eroja perehtymisen tueksi tarjotun koulutuksen järjestämisessä oli väkiluvultaan erikokoisten, kuntaryhmykseltään erilaisten ja alueelliselta sijainniltaan erilaisien kuntien välillä.

Varhaiskasvatusjohtajien ja opettajien vastauksissa havaittiin ristiriitaisuutta. Neljännes opettajista kertoi, ettei perehtymistä ollut tuettu työnantajan puolelta, vaikka kunnan varhaiskasvatusjohtajan vastauksen perusteella näin olisi tehty. Tämä ristiriitaisuus voi osaksi selittyä aiemmin mainitulla kokemuksella liian kiireisestä kokeilun käynnistämisestä. Osaksi ristiriitaisuus voi osoittaa sen, ettei perehtymiseen tarjottu tuki ollut kaikissa tapauksissa tavoittanut kokeiluryhmien henkilökuntaa tai että ryhmien henkilökunta oli

vaihtunut kesken toimintakauden, eikä uusille työntekijöille ollut tarjottu tukea toimintakauden aikana.

Vaikka kokeiluryhmien henkilöstölle oli tarjottu koulutusta ja kohdennettu henkilökohtaista työaikaasiakirjoihin perehtymiseen, enemmistö kokeiluryhmien opettajista raportoi, ettei ryhmille ollut kohdennettu yhteistä aikaa asiakirjoihin perehtymiseksi. Tämä voi osaltaan selittää aiemmin mainittua kokeiluopetussuunnitelman käyttöönoton heikkoa sujumista lapsiryhmissä.

Toimipaikkamäärältään pienten kuntien opettajat arvioivat suurten kuntien opettajia useammin perehtyneensä kokeiluopetussuunnitelman perusteisiin hyvin. Kuitenkin toimipaikkamäärältään pienissä kunnissa kerrottiin järjestetyn suuria kuntia harvemmin kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa olisi perehdytty ohjaavaan asiakirjaan. Nämä tulokset yhdessä voivat kertoa siitä, ettei kuntien toteuttama perehtymisen tukeminen välttämättä kerro sinänsä henkilöstön perehtymisestä. Voi esimerkiksi olla, että pienissä kunnissa, joissa henkilöstömäärä on pienempi, yhteinen perehtyminen on voitu hoitaa osana tavanomaisia koukousia. Lisäksi varhaiskasvatuksen hallinnon rakenteet eivät toimipaikkamäärältään pienissä kunnissa ole niin monitasoiset, jolloin hallinnon ohjaus on ehkä ollut suurempaa kuin toimipaikkamäärältään suurissa kunnissa.

4.5 Toiminnan suunnitelmallisuus

Paikalliset päiväkotij- ja ryhmätasoiset kokeilusuunnitelmat olivat harvinaisia: vain neljännes kokeiluryhmien opettajista kertoi päiväkodissa tehdyn kokeiluesiopetussuunnitelman ja alle puolet kertoi ryhmäkohtaisesta kokeiluesiopetussuunnitelmasta. Ryhmän sisäisistä mikrotason kirjallisista suunnitelmista yleisimpiä sekä kokeilu- että verrokkiryhmissä olivat viikkosuunnitelmat ja toiseksi yleisimpiä päiväsuunnitelmat. Kuukausi- ja tuokiosuunnitelmat olivat näitä harvinaisempia. Siinä, kuinka usein erilaisia mikrotason suunnitelmia tehtiin kokeilu- ja verrokkiryhmissä, löytyi ainoastaan yksi ero pienten kuntien sisällä: pienissä kunnissa verrokkiryhmissä tehtiin useammin kuukausisuunnitelmia kuin kokeiluryhmissä. Tulos on osin ristiriidassa sen kanssa, miten opettajat kokivat viisivuotiaiden esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen eroavan toisistaan. Avoimessa vastauksessaan monet opettajat toivat esille, että viisivuotiaiden esiopetus oli heistä suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa kuin viisivuotiaiden varhaiskasvatus. Näyttää siis siltä, ettei avoimissa vastauksissa

esiin tuotu toiminnan suunnitelmallisuus näkynyt kirjallisten suunnitelmien laatimisen yleisyydessä. Kokeiluryhmien toiminta ei siis ollut ainakaan kirjallisten suunnitelmien osalta sen suunnitelmallisempaa kuin verrokkiryhmien toiminta.

Enemmistössä kokeiluryhmiä lapsille oli laadittu yksilöllinen oppimissuunnitelma tai vastaava, vaikkei siihen ole esiopetuksessa lain edellyttämää velvoittavuutta. Useimmin kokeiluryhmien viisivuotiaiden yksilöllinen suunnitelma laadittiin kunnassa kuusivuotiaiden esiopetuksessa käytössä olevalla lomakkeella ja toiseksi useimmin kokeilua varten laaditulle uudelle oppimissuunnitelmalomakkeelle.

Lähteet

- Izadi, R., Sarvimäki, M. & Harjunen, O. (2022). Pre-analysis plan: Finland's preschool expansion experiment. doi: 10.1257/rct.8061-2.1
- Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201046>
- Opetushallitus (2014). Esiopetussuunnitelman perusteet 2014. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Opetushallitus (2021). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteet 2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kaksivuotisen_esiopetuksen_kokeilun_opetussuunnitelman_perusteet_2021.pdf
- Perusopetusasetus (852/1998). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>
- Perusopetuslaki (628/1998). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>
- Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Eskelinen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Hjelt, H. & Marjanen, J. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi. Varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönotto ja sisällöt. Julkaisut 16:2018. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://karvi.fi/publication/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-2016-toimeenpanon-arviointi-varhaiskasvatussuunnitelmien-kayttoonotto-ja-sisallot/>
- Sarvimäki, M., Alasuutari, M., Harjunen, O., Holvio, A., Izadi, R., Kalland, M., Kuusiholma-Linnamäki, J., Laakso, M.-J., Lerkkanen, M.-K., Muhonen, H., Räsänen, P., Salmela-Aro, K., Saranko, L., Sulkanen, M. & Upadyaya, K. (2023). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. Väkiraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:19. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-971-4>
- Sulkanen, M., Kuusiholma-Linnamäki, J., Alasuutari, M., Saranko, L. & Lerkkanen, M.-K. (2023a). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 2: Kokeilun

järjestämistavat, toiminta lapsiryhmissä sekä oppimisen polun jatkumot ja siirtymät. JYU Reports 22. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

<https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/22>

Sulkanen, M. Kuusiholma-Linnamäki, J., Alasuutari, M., Saranko, L. & Lerkkanen, M-K. (2023b). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 3: Tuen järjestelyt ja toteutuminen. JYU Reports 23. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

<https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/23>

Liitteet

Liitetaulukko 1. Kysymyksen ”Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin?” vastausten jakautuminen kunnan väkiluvun mukaan, kuntakysely (N = 86)

Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen <u>kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin?</u>	Kunnan koko väkiluvun mukaan							
	Pienet, alle 20 000 (n = 33)		Keskikoiset, 20 000–50 000 (n = 22)		Suuret, yli 50 000 (n = 31)		Koko aineisto (N = 86)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle järjestettiin koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan	23	41,1	14	82,4	8	61,5	45	52,3
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä annettiin ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti	17	30,4	6	35,3	4	30,8	27	31,4
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat sovittiin päiväkoti- tai ryhmäkohtaisesti	25	44,6	6	35,3	6	46,2	37	43,0
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen oli henkilöstön vastuulla	12	21,4	2	11,8	2	15,4	16	18,6

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Liitetaulukko 2. Eri tahojen rooli kunnan kokeiluopetussuunnitelman laatimisessa toimipaikkamäärältään pienissä ja suurissa kunnissa, kuntakysely (N = 86)

	Ei osallistunut				Tahoa kuultiin				Taholla oli merkittävä rooli			
	Pieni kokeilu-kunta ¹		Suuri kunta ¹		Pieni kokei-lukunta ¹		Suuri kunta ¹		Pieni kokeilu-kunta ¹		Suuri kunta ¹	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Varhaiskasvatuksesta vastaava viranhaltija (esimerkiksi varhaiskasvatusjohtaja, sivistystoimen päällikkö) ²	2	6,1	1	1,9	7	21,2	24	45,3	24	72,7	28	52,8
Varhaiskasvatuksen alueellisia henkilöitä (esimerkiksi aluejohtaja)	18	72,0	17	37,8	2	8,0	10	22,2	5	20,0	18	40,0
Päiväkotien johtajia	3	10,0	2	3,8	8	26,7	15	28,8	19	63,3	35	67,3
Varhaiskasvatuksen erityisopettajia ²	4	12,1	1	1,9	3	9,1	15	28,3	26	78,8	37	69,8
Varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja ²	0	0	2	3,8	5	15,6	18	34,0	27	84,4	33	62,3
Varhaiskasvatuksen lastenhoitajia	8	25,8	13	24,5	16	51,6	30	56,6	7	22,6	10	18,9
Varhaiskasvatuksen avustajia ²	18	58,1	31	58,5	12	38,7	22	41,5	1	3,2	0	0
Perhepäivähoidon henkilöstöä	22	73,3	44	84,6	8	26,7	8	15,4	0	0	0	0
Perusopetuksen edustajia	16	51,6	21	39,6	14	45,2	25	47,2	1	3,2	7	13,2
Esiopetuksen edustajia ²	0	0	3	5,8	6	18,8	17	32,7	26	81,3	32	61,5
Varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajia ²	13	43,3	19	35,8	17	56,7	32	60,4	0	0	2	3,8
Muita varhaiskasvatuksen ulkopuolisia asiantuntijatahoja (esimerkiksi lastenneuvola, sosiaalitoimi) ²	13	43,3	26	49,1	16	53,3	26	49,1	1	3,3	1	1,9

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

¹Pieni kokeilukunta $n = 33$, Suuri kunta $n = 53$

²Ryhmiä välinen vertailu ei ole mahdollista luotettavasti, koska yli 20 % soluista odotusarvo on pienempi kuin 5.

Liitetaulukko 3. Henkilöstön perehdyttämisen tavat kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan kuntaryhmitykseltään erilaisissa kunnissa, kuntakysely (N = 86)

Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen <u>kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan</u> ?	Kaupungit (n = 33)		Taajamat (n = 22)		Maaseutumaiset (n = 31)		Yhteensä (N = 86)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle järjestettiin koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan	23	69,7	10	45,5	11	35,5	44	51,2
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä annettiin ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti	11	33,3	6	27,3	8	25,8	25	29,1
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat sovittiin päiväkotitai ryhmäkohtaisesti	15	45,5	11	50,0	13	41,9	39	45,3
Ohjaavaan asiakirjaan perehtyminen oli henkilöstön vastuulla	5	15,2	4	18,2	7	22,6	16	18,6

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Liitetaulukko 4. Henkilöstön perehdyttämisen tavat kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan väkiluvultaan erikokoisissa kunnissa, kuntakysely (N = 86)

Miten kunnassa toteutettiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmien henkilöstön perehdyttäminen <u>kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan</u> ?	Kunnan väkiluku						Yhteensä (N = 86)	
	alle 20 000 (n = 56)		20 000–50 000 (n = 17)		yli 50 000 (n = 13)			
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kokeiluun osallistuvien ryhmien henkilöstölle järjestettiin koulutusta tai yhteinen tapahtuma, jossa perehdyttiin ohjaavaan asiakirjaan	21	37,5	13	76,5	10	76,9	44	51,2
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisestä annettiin ohjeet alueellisesti tai päiväkotikohtaisesti	16	28,6	6	35,3	3	23,1	25	29,1
Ohjaavaan asiakirjaan perehtymisen tavat sovittiin päiväkotitai ryhmäkohtaisesti	26	46,4	7	41,2	6	46,2	39	45,3
Ohjaavaan asiakirjaan perehtyminen oli henkilöstön vastuulla	11	19,6	3	17,6	2	15,4	16	18,6

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Liitetaulukko 5. Työnantajan tarjoama koulutus henkilöstön perehtymiseksi kokeiluasiakirjoihin kuntaryhmitykseltään erilaisten kuntien kokeiluryhmissä, opettajakysely (N = 366)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi työnantaja tarjosi koulutusta	Kuntaryhmitys							
	Maaseutumais- ten kun- tien ko- keiluryh- mät (n = 64)		Taajaan asuttujen kuntien kokeilu- ryhmät (n = 63)		Kaupunki- maisten kuntien ko- keiluryh- mät (n = 239)		Kaikki ko- keiluryh- mät (N = 366)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	10	15,6	3	4,8	21	8,8	34	9,3
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	15	23,4	18	28,6	128	53,6	161	44,0
Koulutusta ei tarjottu	39	60,9	42	66,7	90	37,7	171	46,7

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Liitetaulukko 6. Työnantajan tarjoama koulutus henkilöstön perehtymiseksi kokeiluasiakirjoihin eri suuralueilla toimivissa kokeiluryhmissä, opettajakysely (N = 366)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi työnantaja tarjosi koulutusta	Suuralue									
	Helsinki- Uusimaa (n = 102)		Etelä- Suomi (n = 100)		Länsi- Suomi (n = 71)		Pohjois- ja Itä- Suomi (n = 93)		Kaikki ko- keiluryh- mät (N = 366)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	10	9,8	12	12,0	11	15,5	1	1,1	34	9,3
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	62	60,8	31	31,0	32	45,1	36	38,7	161	44,0
Koulutusta ei tarjottu	30	29,4	57	57,0	28	39,4	56	60,2	171	46,7

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Liitetaulukko 7. Työnantajan tarjoama koulutus henkilöstön perehtymiseksi kokeiluasiakirjoihin kielisuhteeltaan erilaisissa kunnissa toimivissa kokeiluryhmissä, opettajakysely (N = 366)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi työnantaja tarjosi koulutusta	Kunnan kielisuhde					
	Yksikielisten kuntien kokeiluryhmät (n = 251)		Kaksikielisten kuntien kokeiluryhmät (n = 115)		Kaikki kokeiluryhmät (N = 366)	
	n	%	n	%	n	%
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	20	8,0	14	12,2	34	9,3
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	99	39,4	62	53,9	161	44,0
Koulutusta ei tarjottu	132	52,6	39	33,9	171	46,7

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Liitetaulukko 8. Työnantajan tekemät järjestelyt henkilöstön perehtymiseksi kokeiluasiakirjoihin väkiluvultaan erilaisissa kunnissa, opettajakysely (N = 374)

Kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin ja kunnan kokeiluopetussuunnitelmaan perehtymiseksi työnantaja:	Kokeiluryhmät jaettu kunnan väkiluvun mukaan							
	Alle 20 000 (n = 119-124)		20 000-50 000 (n = 58-59)		Yli 50 000 (n = 187-191)		Yhteensä (N = 364-374)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarjosi koulutusta								
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	12	10,1	8	13,6	14	7,4	34	9,3
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	29	24,4	30	50,8	102	54,3	161	44,0
Koulutusta ei tarjottu	78	65,5	21	35,6	72	38,3	171	46,7
Kohdisti henkilökohtaista työaika								
Kaikille esiopetuksen kokeiluryhmissä työskenteleville	8	6,7	6	10,3	8	4,3	22	6,0
Ryhmän pedagogiselle henkilökunnalle (opettajat, erityisopettajat)	56	47,1	36	62,1	76	40,6	168	46,2
Ei kenellekään	55	46,2	16	27,6	103	55,1	174	47,8
Ei tehnyt mitään järjestelyjä tai kohdistanut työaika tukeakseen ohjaaviin asiakirjoihin perehtymistä	45	36,3	10	16,9	64	33,5	119	31,8

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Liitetaulukko 9. Kokeiluryhmissä kokeiluun osallistuvilla viisivuotiaille käytettävät yksilölliset oppimissuunnitelmalomakkeet suuralueittain tarkasteltuna, opettajakysely (N = 369)

Mitä varhaiskasvatussuunnitelma- tai oppimissuunnitelmalomaketta ryhmän viisivuotiaille lapsille käytetään?	Suuralue								Kaikki kokeiluryhmitt	
	Helsinki-Uusimaa (n = 100)		Etelä-Suomi (n = 102)		Länsi-Suomi (n = 73)		Pohjois- ja Itä-Suomi (n = 94)		(N = 369)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Uutta 5-vuotiaiden lasten esiopetuskokeilua varten laadittua lapsen oppimissuunnitelmalomaketta	37	37,0	20	19,6	22	30,1	19	20,2	98	26,6
Kunnassa kaikkien 5-vuotiaiden lasten kohdalla käytettävää varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta tai vastaavaa	6	6,0	8	7,8	14	19,2	21	22,3	49	13,3
Kunnassa 6-vuotiaiden lasten esiopetuksessa käytettävää esiopetuksen oppimissuunnitelmalomaketta tai vastaavaa	57	57,0	74	72,5	37	50,7	54	57,4	222	60,2

Huom. Korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi, $p < ,05$. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Kirjoittajat

Mimmu Sulkanen, KM, projektitutkija, Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-6203-4850

Julia Kuusiholma-Linnamäki, KM, projektitutkija, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto

Maarit Alasuutari, Dos., PsT, professori, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-4881-632X

Lotta Saranko, KM, projektitutkija, Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: ORCID ID: 0000-0002-7237-0081

Marja-Kristiina Lerkkanen, Dos., KT, professori, Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-5709-5800